

C Z E C H
BASIC COURSE

MILITARY TERMINOLOGY

based on

DA Pam 30-50-2, The Satellite Armies, 1960

February 1971

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE
FOREIGN LANGUAGE CENTER

PREFACE

This volume is, with minor adaptations, a translation into Czech of those chapters in DA Pamphlet 30-50-2 which deal with military matters of the satellite countries in general and of Czechoslovakia in particular. The purpose of presenting the chapters in this form is to acquaint our students with the military situation in the satellite countries and at the same time with Czech military terminology.

It is suggested that the volume be used for reading and discussion for a few hours each week during the Advanced Phase of the Basic Course or at any time during the Intermediate Course.

CONTENTS

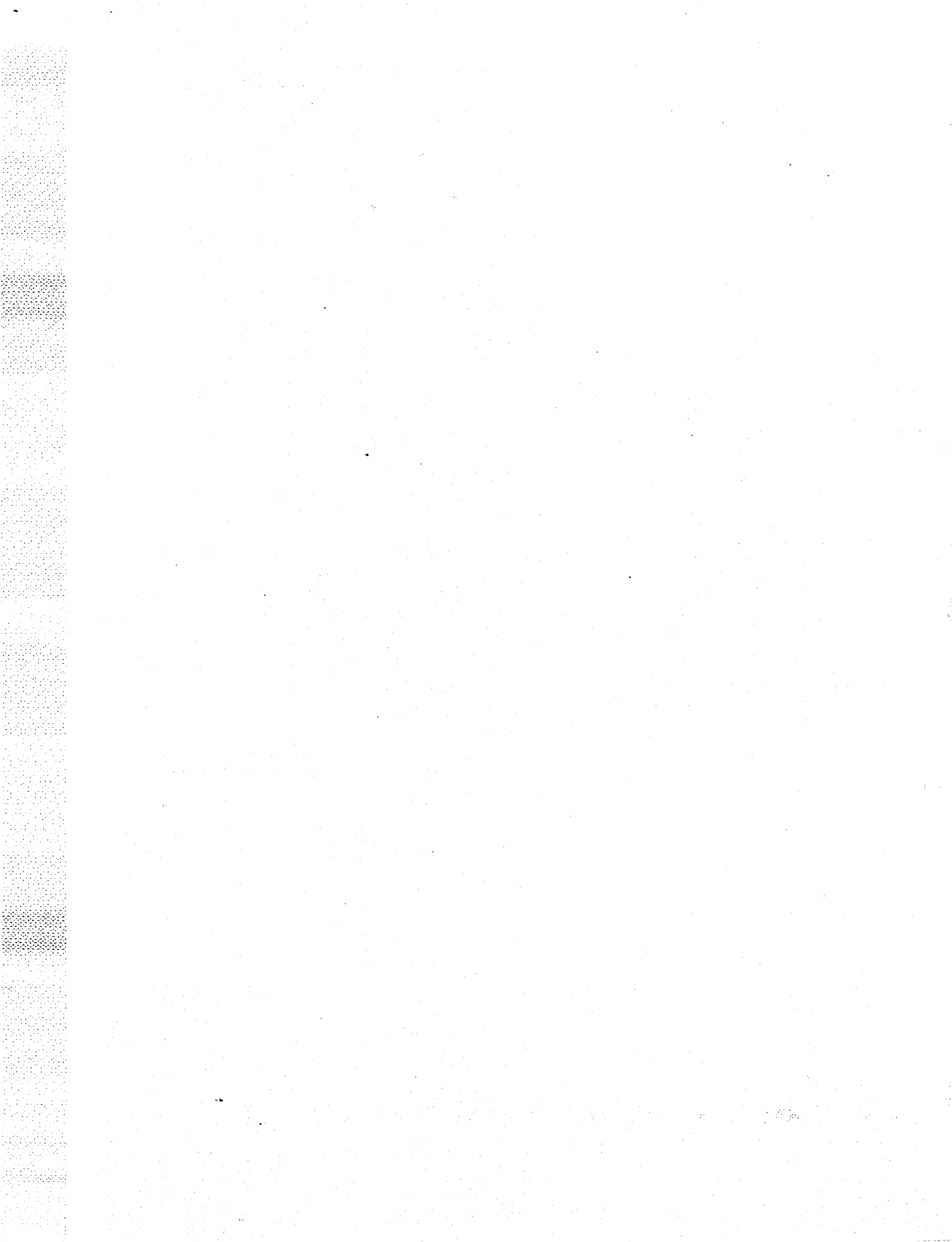
<u>Part I - The Satellites of Eastern Europe</u>		<u>Page</u>
I	INTRODUCTION	1
1	General	
2	The Relationship of the Satellites to the U.S.S.R.	
3	Armies of the Satellites	
II	GEOGRAPHICAL MILITARY FACTORS	2
4	The Importance of the Satellites to the U.S.S.R.	
5	Terrain	
III	MILITARY DEVELOPMENT	3
6	World War II	
7	Postwar Trends	
IV	SOVIET CONTROL	6
8	General	
9	Political Mechanisms	
10	Military Missions	
11	Unified Military Command	
12	Staffing Satellite Armies with Former Soviet Officers	
V	MILITARY MANPOWER	9
13	Quality and Reliability	
14	Available Manpower and Mobilization	
15	Personnel Procurement	
16	Pay, Allowances and Leave	

		<u>Page</u>
VI	ORGANIZATION	13
	17 General	
	18 The Defense Ministry Staff	
	19 Territorial Administration	
	20 Tactical Units	
VII	WEAPONS AND EQUIPMENT	25
	21 General	
	22 Standardization	
VIII	TRAINING	27
	23 General	
	24 Training Cycle	
	25 Level and Standard	
	26 Preinduction Training	
	27 Reserve	
	28 Schools	
IX	TACTICS	30
	29 General	
	30 The Attack	
	31 Defense	
	32 Special Operations	

Part II - Czechoslovakia

I	THE MILITARY SYSTEM	33
	1 Nature of the Armed Forces	
	2 The High Command	
	3 Territorial Organization	
	4 Organization of the Army for War	

		<u>Page</u>
II	ORGANIZATION OF THE FIELD FORCES	37
	5 Arms and Services	
	6 Principles of Tactical Organization	
	7 Higher Headquarters	
	8 Tactical Units	
III	MILITARIZED SECURITY FORCES	39
	9 General	
	10 Frontier Guard	
	11 Interior Guard	
IV	WEAPONS	41
	12 Introduction	
	13 Infantry	
	14 Artillery	
	15 Armor	
V	EQUIPMENT	59
	16 Transportation	
	17 Signal	
	18 Engineer	
	19 Chemical	
	20 Medical	

Část I - Východoevropští satelité

I. ÚVOD.

1. Všeobecně.

Ve východní Evropě je sedm sovětských satelitů: Albánie, Bulharsko, Československo, východní Německo, Maďarsko, Polsko a Rumunsko. Čtyři z nich mají společné hranice se Sovětským svazem a jenom jeden, Albánie, je od této skupiny úplně izolován. Prostor satelitů jako celek představuje fyzický nárazník (nárazníkovou zónu), který se táhne přes Evropu od Baltského až k Černému moři. Představuje taky permanentní proniknutí ruského vlivu a moci, jaké nebylo předstiženo ani za carismu.

2. Vztah k SSSR.

Vliv Sovětského svazu u evropských satelitů byl dosažen a udržován násilím nebo pod pohrůžkou násilí. Většina lidí v prostoru satelitních států je proti sovětské nadvládě a proti místním komunistickým režimům, které otrocky slouží Kremlu. Úsilí Maďarů zřídit "národní komunistickou vládu" bylo potlačeno sovětskými obrněnými jednotkami a Gomulka v Polsku shledal, že je nutné víc a víc ustupovat mocným sovětským politickým a hospodářským silám. Satelitní východní Evropa zůstává jako celek pevně - i když poněkud nejistě - v sovětském objetí.

3. Satelitní armády.

Každý satelitní stát si vybudoval značné národní ozbrojené síly, z nichž pozemní síly jsou zdaleka největší a nejvýznamnější částí. Tyto síly byly vybudovány za řízení a podpory Sovětského svazu. Jsou povětšinou organizovány po vzoru sovětské armády - jejich vrchní velení a taktické jednotky jsou organizované v souhlasu se sovětskou doktrínou a užívají upravené sovětské tabulky počtů (tabulky mírových a válečných počtů - TOE); jsou

sledovány sovětské výcvikové metody; je použita sovětská taktická doktrína a i výzbroj a výstroj sovětského typu je ve většině případů používána. Protože existuje tak blízký vztah, koordinované užití nebo splynutí sil bloku za války by bylo poměrně snadné.

Status příslušných satelitních armád není stejný pokud se týče jejich bojové pohotovosti. Všeobecně řečeno, tyto síly mohou být příznivě srovnány s jinými evropskými armádami zemí stejné velikosti a všechny tyto armády dohromady představují docela účinnou vojenskou moc.

II. Vojenskozeměpisné faktory.

4. Jejich důležitost pro SSSR.

Pásmo satelitních států, které se táhne přes Evropu a je 320 až 720 km široké, má obzvláštní zeměpisný význam. Východní Německo a Polsko leží přes historickou vojenskou cestu severoevropské planiny. Rumunsko a Maďarsko také představují důležitou terénní spojku mezi sovětským územím a jižní až střední Evropou. Bulharsko kryje vojenské nástupové směry k tureckým úžinám a k Řecku. Československo nedovoluje snadné vojenské pohyby ve směru východ-západ, ale historická "Moravská brána" přes střed země umožňuje pohotovému spojení mezi Podunajím a polskou částí severní planiny. Albánie je fyzicky izolovaná od bloku, obklíčena vysokými horami. Je významná zeměpisně, protože je jediným satelitním státem, který má pobřeží na Jaderském moři a je vzdálena jen asi 72 km přes Otrantskou úžinu od Itálie.

5. Terén.

Terén zóny satelitů je od rozrytých, ale ne nepřekonatelných hor Bulharska, Rumunska a Československa, k rovným nebo zvlněným planinám východního Německa, Polska a Maďarska. Vysoká horská pásma uzavírají, nebo téměř uzavírají, mnohé poměrně rovné kotliny. Největší jsou dunajská kotlina (Maďarsko, Sedmihradsko a severovýchodní Jugoslávie), české plató (česká náhorní planina) a moldavsko-valašská planina tvaru rohlíku.

Účinek vysokých horských pásem ve střední části zóny by byl v tom, že by kanalizovaly vojenské operace do nížin

na sever a na jih, kde je snadnější pohyb. Velká rozloha nížin na severu je přetata četnými širokými líně tekoucími vodními toky a jsou tam rozsáhlé špatně odvodněné prostory a velké lesy. Moldavsko-valašská nížina je asi 800 km dlouhá a nějakých 130 až 200 km široká. Je odvodňována řekou Siretem a Dunajem. Obě řeky jsou vážnými vojenskými překážkami. Valašská planina je ohraničena na severu a na západě Sedmihradskými Alpami (Transylvanian Alps) a na jihu Dunajem, ale tyto nížiny se táhnou dál na jih od této řeky až k Balkánským a Rodopským horám 1830 až 2750 m vysokým. Tato nížina je ohraničena na východě kopcovitou vysočinou Dobrudže, která se táhne rovnoběžně s pobřežím Černého moře. Moldavský prostor je ohraničen na západě Karpaty, na jihu Dobrudžou a na východě a severovýchodě divokými horami Besarábie a západní Ukrajiny.

Baltické pobřeží severní planiny je rovné a písčité; jenom několik málo kopců je poblíž moře. Pobřeží má v pozadí úzké pásmo jezer a nízkých kamenitých kopců. Podél Černého moře, na druhé straně, příkré terasy vysoké 90 až 120 m dominují nad úzkou pobřežní planinou přerušenu jenom nízko položenou bažinatou deltou řeky Dunaje.

Až na rozsáhlou uzavřenou pobřežní planinu, Albánie je zemí vysokých, skoro nepřístupných hor. Její severní pobřeží je nízko položené, bažinaté a má mnoho lagun; na jihu pobřeží je skalnaté a stoupá prudce z moře.

III. Vojenský vývoj.

6. Druhá světová válka.

Východoevropské armády měly rozmanité zkušenosti a zažily různé osudy za II. světové války. Všechny země si vybudovaly značné armády před válkou nebo za války. Československá a rumunská armáda a do jisté míry i polská armáda dostaly značnou podporu od Francie. Jiné armády byly poměrně nezávislé na cizím vlivu. Žádná nebyla podporována nebo významně ovlivněna Sovětským svazem.

Rumunsko a Maďarsko poskytovaly Ose za druhé světové války přímou vojenskou podporu až do doby obsazení jejich území Sověty v r. 1944. Bulharsko bylo německým spojencem, ale přispělo velmi málo německé věci a ochotně podporovalo Sověty v jejich akcích proti vojskům Osy v posledních osmi měsících boje. Albánie byla obsazena silami Osy až do poslední doby války. Československo a západní Polsko byly

okupovány Němci v r. 1939; Československo jenom po pohružce rezistence, Polsko po udatném, ale marném a krátkém odporu.

Sověty ovládly po ukončení války celou východní Evropu a mohly diktovat jak vojenský, tak i politický a národohospodářský program. Sovětská vojska nebyla však v Albánii a velké síly, které byly ke konci války zasazeny v Československu, byly brzy potom staženy. V souhlase s bulharskou mírovou smlouvou sovětská vojska odešla z Bulharska na konci r. 1947, byla konečně stažena z Rumunska v létě 1958, ale zůstala ve východním Německu, v Polsku a v Maďarsku.

7. Poválečné tendence ve vojenské síle.

Vojenský program satelitních států byl držen dole v první době po válce. Vojenská síla byla všeobecně podstatně menší, než je teď, a to zvláště v těch zemích, jejichž ozbrojené síly byly omezeny smlouvou, protože byly spojenci Osy: Bulharsko, Maďarsko a Rumunsko. Východní Německo bylo přirozeně úplně odzbrojeno. Síla armád celého toho prostoru v r. 1946 byla asi poloviční, než je dnes.

Do roku 1950 došlo jen k poměrně malému celkovému zvýšení. Ačkoliv albánské a československé síly se poněkud zmenšily, polské síly vzrostly a síly bulharské, maďarské a rumunské armády vzrostly značně nad počty stanovené mírovou smlouvou. Mimo to nové vojenské síly byly zřízeny ve východním Německu.

Mezi lety 1950 a 1953 se pustili do rozsáhlého vojenského programu, který nakonec zvýšil celkovou vojenskou sílu na víc než 1 000 000 mužů. To bylo umožněno dosažením zdání politické a hospodářské stability. Tento program byl také povzbuzen změnami ve strategické situaci, která favorizovala ozbrojení satelitů jako nárazníkových států SSSR. Tyto změny zahrnovaly odcizení Jugoslávie od bloku v r. 1948, hospodářskou obnovu zemí západní Evropy a jejich rezistenci vůči komunismu, utvoření Atlantického paktu (NATO) a mezinárodní napětí způsobené válkou v Koreji.

Ve všech satelitních zemích probíhá od roku 1953 všeobecné snižování počtů personálu pozemních sil. Každá armáda má pro tuto hospodárnost svoje zvláštní podmínky: V Albánii snižovali počet mužů povinných vojenskou službou v armádě a zvyšovali počet mužů v námořnictvu a letectvu; v Bulharsku byla zkrácena doba povinné vojenské služby v pozemních silách ze tří let na dva roky, aby to bylo

stejně s ostatními satelitními armádami; v Československu se projevil značný pokles v počtu mužů povinných vojenskou službou v letech 1953 až 1959; ve východním Německu, systém "dobrovolného" doplňování nedokázal udržet armádu na stavu přes stálé náborové akce a snížení předepsané služební doby ze tří let na dva roky; v Maďarsku byly počty armády poněkud sníženy mezi lety 1953 - 1956 v důsledku změněných odvodních předpokladů, ale za revoluce v r. 1956 a také po této revoluci počty armády šly závratně dolů (jako důsledek dezercí a zrušení celého jednoho odvodního ročníku bez náhrady); v Rumunsku byla armáda zmenšena v letech 1953 až 1955 možná až o jednu čtvrtinu a další mírná redukce byla provedena v letech 1955 až 1958, všechny tyto redukce byly hlavně z hospodářských důvodů.

Je pozoruhodné, že jenom v Polsku za Gomulky byla provedena redukce, která měla vztah, i když jen částečně, k oficiálním tvrzením bloku o redukci. Satelitní vlády udělaly mezi srpnem 1955 a květnem 1958 celkem 17 oznámení, že redukuje své síly. Každý stát udělal alespoň dvě a Polsko čtyři. Celkové snížení by bylo skoro půl miliónu mužů. Tato různá oznámení byla tak časovaná, aby měla co největší účinek na politický vývoj na Západě. Až na Polsko, není žádný přímý důkaz, že byl vážný úmysl provést tato snížení. V Polsku, od doby, kdy Gomolka zavedl "národní" komunismus, byly redukovány síly všech bezpečnostních a vojenských sil, což se do jisté míry shodovalo s některými oznámenými polskými redukcemi.

Navzdor různým těm úpravám v počtech vojsk, o kterých jsme právě mluvili, pozemní síly satelitních armád mají pořád ještě pozoruhodnou přítomnou celkovou sílu skoro 1 000 000 mužů v celkem asi šedesáti řadových divizích a četných dalších menších jednotkách jak bojového, tak nebojového typu. Dále je tam víc než 250 000 mužů ve zmilitarizovaných bezpečnostních sborech (Pohraniční stráž a Vnitřní stráž) podřízených příslušným ministerstvům vnitra. Tyto sbory jsou ve skutečnosti pomocná pozemní vojska, která mohou být použita za války pro různé zvláštní funkce, jako udržování bezpečnosti za frontou, které provádí ve většině západních zemí armádní jednotky.

IV. Sovětská kontrola.

8. Všeobecně.

Sovětský svaz udržuje účinnou kontrolu nad satelitními armádami, a to přímo a nepřímo. Prostředky kontroly zahrnují vztahy mezi komunistickými stranami a mezi vládami, vojenské mise, jednotné vojenské velení a částečně i přidělení bývalých sovětských důstojníků k satelitním armádám.

9. Politická kontrola.

Všeobecně řečeno, autorita komunistických stran a vlád v satelitních státech je závislá na neustálé podpoře z Moskvy. Proto se tyto vlády obyčejně chovaly naprosto servilně vůči sovětským stranickým vůdcům a vedoucím vládním činitelům. Vůdcové jednotlivých satelitních států, svěřili odpovědná místa jen těm nejloajálnějším a nejspolehlivějším členům strany. To platí jak o vojenských silách, tak i o ostatních oborech. Skoro všichni nejvyšší důstojníci jsou činní ve straně. Taky velká část vyšších i nižších důstojníků je v kom. straně a i ti ostatní ukázali dosavadním komunistickým režimům, že jsou spolehliví. Stejně tak i příslušníci sboru poddůstojníků z povolání jsou vybíráni především pro svou politickou spolehlivost a je mezi nimi značný počet členů komunistické strany nebo komunistických organizací mládeže. V chování nováčků se odráží postoj občanstva, ale ti nejnespolehlivější buď nejsou odvedeni, nebo jsou přeloženi k pracovním jednotkám.

Satelitní armády udržují rozsáhlý aparát pro politickou výchovu vojsk a pro obranné zpravodajství. Dále v armádě samé jsou zřízeny organizace komunistické strany.

10. Vojenské mise.

Základním sovětským činitelem při budování a kontrole satelitních armád byly vojenské mise. Mise existovaly původně ve všech zemích až na Polsko, které nepotřebovalo misi, protože do polské armády bylo zařazeno, alespoň do r. 1956, velké množství bývalých sovětských důstojníků.

V době nejrychlejšího budování armád - asi mezi lety 1950 a 1953 - mise byly poměrně velké a byly zastoupeny na všech velitelských stupních příslušných satelitních armád. Náčelník sovětské mise měl přímý styk s místním ministrem obrany, s nímž měl obyčejně stejnou hodnost. Příslušníci

jeho štábu se zúčastnili prací na reorganizaci a vybudování vrchního velení a celé příslušné armády. Sovětští důstojníci dohlíželi na zakládání vojenských škol a akademií a v mnoha případech působili i jako instruktoři. Vojenští poradci byli také na všech velitelstvích a ve všech vojenských objektech a u každé taktické jednotky, někdy až k rotě.

Když místní armáda dosáhla jisté stabilnosti, nabyla zkušenosti a seznámila se se sovětskou organizací, taktikou a materiálním vybavením, činnost mise byla redukována. Poradci byli staženi od menších taktických jednotek a má se za to, že dnes nejsou ve většině případů na nižším stupni, než je divize. Stejně tak sovětští instruktoři na vojenských školách byli nahrazeni důstojníky satelitních států, z nichž se značná část zúčastnila speciálních kursů na sovětských vojenských školách a akademiích. Vojenské mise stále ještě vykonávají významný a často přímý vliv na vojenské záležitosti satelitů, ale jsou stále větší náznaky, že tyto mise budou brzy staženy.

11. Jednotné vojenské velení.

Jednotné (nebo spojené) velení sovětských a satelitních ozbrojených sil bylo zřízeno "Smlouvou o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci", podepsanou ve Varšavě v květnu 1955 - tak zvaná "Varšavská smlouva". K této smlouvě zřejmě zavadalo podnět konečné rozhodnutí Západu ozbrojit západní Německo a přijmout ho do Atlantského paktu (NATO). Tato smlouva nahradila systém vzájemných (nebo bilaterálních) smluv, které měl Sovětský svaz se všemi ostatními zeměmi bloku až na Albánii. Uveřejněná ustanovení Varšavské smlouvy užívají úmyslně řeči, která papouškuje ustanovení Atlantského paktu.

Zavedení "jednotného" vojenského velení znamenalo jen slabě zamaskovanou snahu vytvořit fikci spolupráce ve vojenské sféře. Ve skutečnosti to znamenalo jen nový prostředek k uskutečnění pokračující sovětské kontroly vojenské činnosti bloku. Velitelství tohoto nového velení bylo zřízeno v Moskvě. Maršál Sovětského svazu Ivan S. Koněv, první náměstek ministra obrany Sovětského svazu, byl prvním vrchním velitelem. Ministři obrany satelitních států mají titul zástupce vrchního velitele, ale není vidět, že by měli jakoukoliv odpovědnou účast v běžném chodu velení.

Sověty dělaly přemrštěná tvrzení o významu velení Varšavské smlouvy a o rozsahu jeho pravomoci. Ozbrojená intervence v Maďarsku v říjnu a v listopadu 1956 byla prý provedena na žádost maďarské vlády v rámci Varšavské smlouvy. Podepsáním Rakouské státní smlouvy v r. 1955 Sovětský svaz ztratil právní podklad pro to, aby měl svá vojska v Maďarsku a Rumunsku. Sovětský svaz je tam ale stejně ponechal pod záminkou, že jejich přítomnost je v souladu s ustanoveními Smlouvy. (Sovětské jednotky byly potom staženy z Rumunska v létě 1958). Podobně, kombinovaná cvičení, nebo jiná vojenská činnost bloku, kde se zúčastňuje více než jedna země, jsou soustavně označovány jako by byly pod ochranou (záštitou) jednotného velení Smlouvy.

12. Ustanovení bývalých sovětských důstojníků k satelitním armádám.

Tento přímý a zřejmý způsob kontroly byl ve skutečnosti použit Sověty poměrně málo, ale tam, kde byl použit, měl významné výsledky. Ustanovení sovětských důstojníků bylo provedeno v řadě zemí, ale ve velkém rozsahu jenom v Polsku, ačkoliv jak bulharská, tak i maďarská armáda dostala značné množství bývalých sovětských důstojníků na vedoucí místa. Většina, ne-li všichni tito sovětské důstojníci přidělení různým zemím byli polského, bulharského nebo maďarského původu, ale sloužili mnoho let v sovětské armádě.

V Polsku Sovětský svaz vydělal na posunutí státních hranic. Až do konce první světové války žily milióny Poláků uvnitř carského Ruska, které sahalo hodně na západ od Varšavy. Mnoho Poláků bojovalo v ruské armádě za první světové války, stalo se důstojníky a vstoupilo do bolševické rudé armády po Říjnové revoluci v r. 1917. Řada z nich získala před koncem 2. světové války vysokou hodnost. Jeden z nich, Konstantin K. Rokosovský, se stal jedním z nejvyšších sovětských vojáků, a v posledních měsících války velel frontu (skupině armád) v hodnosti maršála Sovětského svazu.

Tak jako ve většině ostatních satelitních armád, tak i v Polsku bylo asi do roku 1949-50 málo uděláno ve vybudování armády. V listopadu 1949 přišel do Polska maršál Rokosovský, aby dohlížel na rozvoj a reorganizaci vojska. Stal se maršálem Polska, ministrem národní obrany a nakonec také i členem politbyra ústředního výboru polské komunistické strany.

Použití bývalých sovětských důstojníků v Polsku bylo obzvlášť žádoucí, protože tam byl nedostatek zkušených a

politicky spolehlivých vojáků. Větší část předválečného důstojnického sboru byla zničena, někteří v boji, ostatní v katyňském masakru. Ke konci války nová polská armáda, která byla vytvořena v SSSR v r. 1943, byla vedena hlavně důstojníky polského původu, kteří byli k ní přemístěni ze sovětské armády. Za Rokosovského byli použiti další bývalí sovětské důstojníci a na začátku padesátých let skoro každé vedoucí místo v polském vrchním velení bylo obsazeno bývalým sovětským důstojníkem. Velitelé vojenských okruhů a velitelé sborů byli rovněž sovětské důstojníci, stejně jako byla alespoň polovina velitelů divizí.

Počet bývalých sovětských důstojníků v polské armádě byl podstatně zredukován od doby, kdy přišel k moci v Polsku Władisław Gomułka v říjnu 1956. Rokosovský je pryč a jeho náhrada, generálplukovník Marian Spychalski, je povoláním architekt, který byl za války členem polského komunistického podzemního hnutí. Nejvlivnější bývalý sovětský důstojník, který zůstal, je generálplukovník Jiří Bordzilowski, náčelník polského generálního štábu a krátkou dobu zástupce ministra národní obrany po odchodu Rokosovského v říjnu 1956.

Bývalí sovětské důstojníci bulharského a maďarského původu dostali také významné pozice v příslušných národních armádách, i když jejich počet byl podstatně menší než v Polsku. Jak v Bulharsku tak v Maďarsku byla funkce ministra národní obrany po mnoho let v rukou bývalých sovětských důstojníků. Byli to postupně generálové Petur Pančevski a Ivan Michailov v Bulharsku a Istvan Bata a Geza Revesz v Maďarsku.

Většina bulharských a maďarských "sovětských" důstojníků prchla do Sovětského svazu v prvních letech po první světové válce po neúspěšných pokusech zřídit ve svých zemích komunistickou vládu. (V Maďarsku se dostal k moci komunistický režim Bely Kuna, ale vydržel jenom od března do července 1919). Jiní utekli do Sovětského svazu po porážce "Loajalistů" ve španělské občanské válce.

V. Vojenský lidský materiál.

13. Kvalita a spolehlivost.

Satelitní státy zahrnují národy, které byly ve své historii mezi nejlepšími bojovníky v celé Evropě: Němci, Poláci, Maďaři a Bulhaři; Albánci, i když početně malí, jsou známí pro své válečnické (bojové) sklony. Vojenské vlastnosti Čechoslováků a Rumunů, i když jejich dějiny obsahují nejednu skvělou stránku, jsou všeobecně nižší, než je průměr evropských

národů. Ale závěry učiněné na základě těchto generalizací nemusí ani zdaleka odpovídat skutečnosti. Všechny národy dovedou produkovat jak zbabělce, tak hrdiny a prakticky každý národ bude bojovat za to, co je mu svaté.

Problém odhadu budoucího válečného výkonu je ve východní Evropě zvlášť složitý. Některé národy jako Němci a Maďari možná budou bojovat, ale bez ducha, nebo vůbec odepřou bojovat na důkaz nesouhlasu s pokračující sovětskou nadvládou. Jiní, včetně Bulharů a Poláků, budou možná bojovat dobře, přesto, že mají neradi sovětský vliv a komunistický způsob vlády, protože věří, že jedině Sovětský svaz bude podporovat jejich tradiční územní nebo jiné základní národní cíle. Výkon kteréhokoliv satelitního národa bude na vrcholu, jestliže národ bude přesvědčen, že jeho vlastní základní národní zájmy a cíle jsou ohroženy v konfliktu s jeho tradičními nepřáteli. Výkon bude na nejnižším bodě, jestliže se lidé budou domnívat, že jsou jenom figurkami na mocenské šachovnici mezi Sovětským svazem a západními spojenci. Poláci například by mohli bojovat s velkým zápalem a odvahou proti vojskům Atlantického paktu, obzvlášť proti takovým, která by měla značný západoněmecký kontingent, a kdyby se báli, že by mohli ztratit rozsáhlá a produktivní bývalá německá území, která teď ovládají. Rumuni na druhé straně se nemají čeho bát, pokud se týče Západu a nemají požadavky na jugoslávské území. Jejich hlavní bývalí nepřátelé (vedle Turků) jsou teď jejich sousedé v sovětském bloku - Rusové, Bulhaři a Maďari.

Satelitní vojenský lidský materiál může být posuzován z několika praktických hledisek jako dobrý. Lidé jsou tam vcelku zdraví a poměrně dobře vzdělaní. Milióny mladých lidí dostávají za komunistů vojenský, technický a tělesný výcvik dříve, než nastoupí vojenskou službu. Tento prostor má neklidnou bojovou minulost a vojenská služba je tam více přijímána jako část normálního běhu života, než je tomu v některých jiných částech světa. A nakonec po mnoha letech tyranie a útlaku, mnohé z těchto národů si vybudovaly pasivitu a poddanost pro disciplínu, která má vojenské využití, i když za cenu částečné ztráty iniciativy a osobní vynalézavosti.

14. Živá síla k dispozici a mobilizace.

Satelitní státy mají přes 95 000 000 lidí. Mužů vojenského stáří schopných pro činnou (nebo aktivní) službu je přes 15 000 000. Stále se zvětšující část tohoto posledního počtu, která už teď přesahuje jeho jednu čtvrtinu, může být považována za první zálohu. To jsou muži, kteří sloužili aktivně nebo dostali delší přecvičovací výcvik v satelitních armádách od doby jejich sovětizace. Většina jich není starších

než 32 let. Jejich znalost sovětské organizační a taktické koncepce a vybavení (výzbroje a výstroje), kterého teď užívají, umožní jim, aby byli skoro okamžitě schopni služby za mobilizace.

Všechny země bloku mají podrobné plány k rychlému provedení mobilizace v případě naléhavé potřeby. Tyto plány jsou často kontrolovány a přezkušovány, někdy včetně povolání záloh na krátkou dobu. Poměrně konzervativní odhad mobilizačního potenciálu pozemních sil satelitů, založený na vycvičeném personálu, který je k dispozici, a na administrativní mašinérii, je, že mohou dát dobromady nějakých 4 - 5 000 000 mužů, z nichž může být zorganizováno během šesti měsíců téměř 200 řadových divizí. Expanze takového rozsahu by ovšem vyžadovala rozsáhlou sovětskou týlovou podporu. Mimoto je pravděpodobné, že za války nebude potřeba celkových satelitních sil této velikosti.

15. Doplnění personálu.

Východní Německo je jediný satelitní stát, který nemá povinnou vojenskou službu. Hlavně z důvodů propagačních, východní Německo má systém dobrovolného náboru. V praxi je použito různých forem nátlaku, aby byli získáni zvláště vhodní jednotlivci. Délka služby je dva roky.

Systém odvodní povinnosti v satelitních státech je skoro stejný jako v Sovětském svazu. Hlavní rozdíl je v tom, že satelitní státy normalizovaly základní vojenskou službu na dva roky. Sověty mají tři roky.

Takový typický satelitní bránc je povolán v roce, kdy je mu 19 nebo 20 let. Je i malý počet nováčků, kteří jsou přijati jako dobrovolníci po dovršení sedmnáctého roku. Odvody jsou obvykle v říjnu a listopadu. V některých případech může být povolána malá část odvodního ročníku v dubnu nebo v květnu. Zákonná dvouletá vojenská služba může být prodloužena obvykle o jeden rok pro osoby se specializovanou znalostí nebo výcvikem. Po propuštění jde voják do zálohy. Jeho vojenská povinnost (nebo branná povinnost) trvá v Československu do jeho šedesátého roku. V této době je pravidelně povoláván na cvičení, ale čím je starší, tím se stále většími intervaly.

Všeobecná branná povinnost se vztahuje na všechny vojenské síly, na zmilitarizované bezpečnostní sbory a v některých případech i na pracovní jednotky. V důsledku toho, ve většině satelitních zemí prakticky všichni schopní muži v každém odvodním ročníku vykonávají nějaký druh služby. V těch dvou státech s největším počtem obyvatel, v Polsku a Rumunsku, jistý počet mužů nemusí sloužit. Ti ovšem nejsou osvobozeni od branné povinnosti a často dostávají intenzivní výcvik v záloze. Až na tyto skupiny v Polsku a Rumunsku, které jsou známé jako "přebytek odvodní kvóty", osvobození od vojenské služby je povoleno jenom z mimořádných zdravotních nebo rodinných důvodů.

Dočasný odklad je povolen z různých důvodů, jako například v zájmu dokončení vysokoškolského studia, nebo když člověk je jediným živitelem rodiny. Odklad se také dovoluje v případech dočasné zdravotní nebo fyzické indispozice. Ve všech takových případech musí dotyčná osoba ospravedlnit každoročně svůj odklad. Hned, jakmile příčina odkladu pominula, musí na vojnu. Jestliže člověk dostal odklad po určitý počet roků, pak je zproštěn vojenské povinnosti v míru.

Poddůstojníci jsou získáváni prostřednictvím poddůstojnických škol u pluků a větších jednotek a z absolventů středních škol, kteří projeví zájem o vojenskou službu. Mnozí vojáci jsou žádáni, aby se stali poddůstojníky z povolání po ukončení své základní vojenské služby. Poddůstojníci z povolání mohou pokračovat ve službě bez omezení, ale vždycky po několika letech musejí požádat o prodloužení.

Různé vojenské školy vychovávají důstojníky. Důstojnický dorost je vybírán hlavně z politicky spolehlivých absolventů universit, kteří tam dostali vojenský výcvik. Jestliže se zaváží ještě k dalším třem měsícům vojenského studia, mohou být jmenováni podporučíky. Další kandidáti pro výcvik důstojníků jsou vybírání z absolventů středních škol, z vojenských přípravných škol a z poddůstojnického sboru armády. Každý rok je také několik přímých politických jmenování, ale to je spíš výjimka než pravidlo. Důstojníci z povolání slouží po neomezenou dobu.

Povyšování důstojníků je regulováno příslušnými ministerstvy národní obrany. Důstojníci musí obyčejně strávit určenou minimální dobu v každé hodnosti, než přijdou v úvahu pro povýšení s výjimkou několika zvlášť vynikajících jednotlivců. Také musí být obyčejně volná místa, než může být důstojník povýšen.

16. Finanční (peněžní) náležitosti a dovolená.

Vzhledem k místním poměrům jsou vojenské osoby z povolání dobře placeny, ačkoliv vojáci základní služby dostávají jen zcela nepatrné služné. Základní služné je nízké pro všechny hodnosti a hlavní část příjmu pro důstojníky a poddůstojníky pochází z platu za funkci. Tímto způsobem osoby vynikajících kvalit nebo specialisté, kteří mají odpovědnější postavení, mohou mít větší příjem než jiní stejné hodnosti. Další zvýšení služného je za délku služby a jsou i jiné další speciální náležitosti. Některé z nich jsou na ubytování, na rodinné příslušníky, na přiděl potravin, na cestování o dovolené a diety po dobu nepřítomnosti ve stálé posádce. Pak jsou ještě různé nepřímé výhody pro vojenské osoby, jako přístup k jistým kategoriím spotřebního zboží a služeb, které pro civilisty nejsou k dispozici vůbec, anebo jen v omezené míře a dále různé výhodné slevy.

Důstojníci a poddůstojníci s delší službou dostávají penzi. Její výše závisí na poměru základního služného a funkčních přídavků, které voják dostal během činné služby, a na délce doby strávené ve službě.

Důstojníci a poddůstojníci z povolání mají nárok na 30 dní dovolené za rok. Nevybraná dovolená je zaplacená. Vojákům základní služby v Československu se uděluje dovolená až do 10 dnů v každém výcvikovém roce, ale mohou dostat zvláštní dovolenou za vynikající službu. Vojenské osoby všech hodností mohou dostat dovolenou z rodinných důvodů.

VI. Organizace.

17. Všeobecně.

Administrativní, teritoriální a taktická organizace satelitních armád je velmi podobná sovětské armádě. Existují sice menší rozdíly, v nichž se odráží zvláštní místní podmínky nebo tradice, ale je zřejmé, že sovětský vliv byl rozhodující v organizačním vývoji.

18. Složky ministerstva národní obrany.

a. Složení. Struktura řízení satelitních armád je podobná struktuře sovětské armády. Ministerstvo národní obrany je považováno za klíčové ministerstvo. Ministr je v každém případě přesvědčený komunista a často člen nebo kandidát celostátního ústředního výboru komunistické strany. Stejně jako v Sovětském svazu, ministr je důstojník pozemních vojsk z povolání, který má obyčejně nejvyšší hodnost a vykonává přímou administrativní a operační kontrolu nad všemi ozbrojenými silami.

Ministr má několik prvních náměstků a náměstků ministra, z nichž každý může zaujímat jedno z hlavních míst ve vrchním velení. Vrchní velení má v zásadě generální štáb, několik správ, například pro politické věci a týlové služby, a velitelství vojsk pro námořnictvo, letectvo a pro pozemní vojska. Mohou být ještě další úřady, jako například inspektorát a direktoria pro výcvik a osobní věci. Velitelství nebo direktoria pozemních vojsk zahrnují všechny pozemní zbraně a služby kromě pěchoty. Velitelství pro služby, jako jsou zásobovací, zdravotnická, veterinářská, dopravní, zbrojní a pro administrativu, jsou obyčejně organizovány v hlavním týlu. Ty složky, které jsou v sovětském pojetí považovány za zbraně, t.j. dělostřelectvo, tankové, ženijní, spojovací a chemické vojsko, mají samostatná velitelství nebo direktoria. Stejně je tomu u některých dalších specializovaných služeb, jako jsou finanční, justiční a hudební.

Pozoruhodným rysem typického vrchního velení v sovětském bloku je převaha vlivu a kontroly pozemních vojsk. Ministr, náměstkové ministra, velitelé a náčelníci všech složek vrchního velení až na námořnictvo a letectvo jsou vedoucí důstojníci pozemních vojsk.

Náčelníci složek, které mají pod sebou více než jednu zbraň, jako jsou generální štáb a velitelství hlavního týlu, rekrutují se téměř výlučně ze základní zbraně, z pěchoty (nebo z jezdeckva).

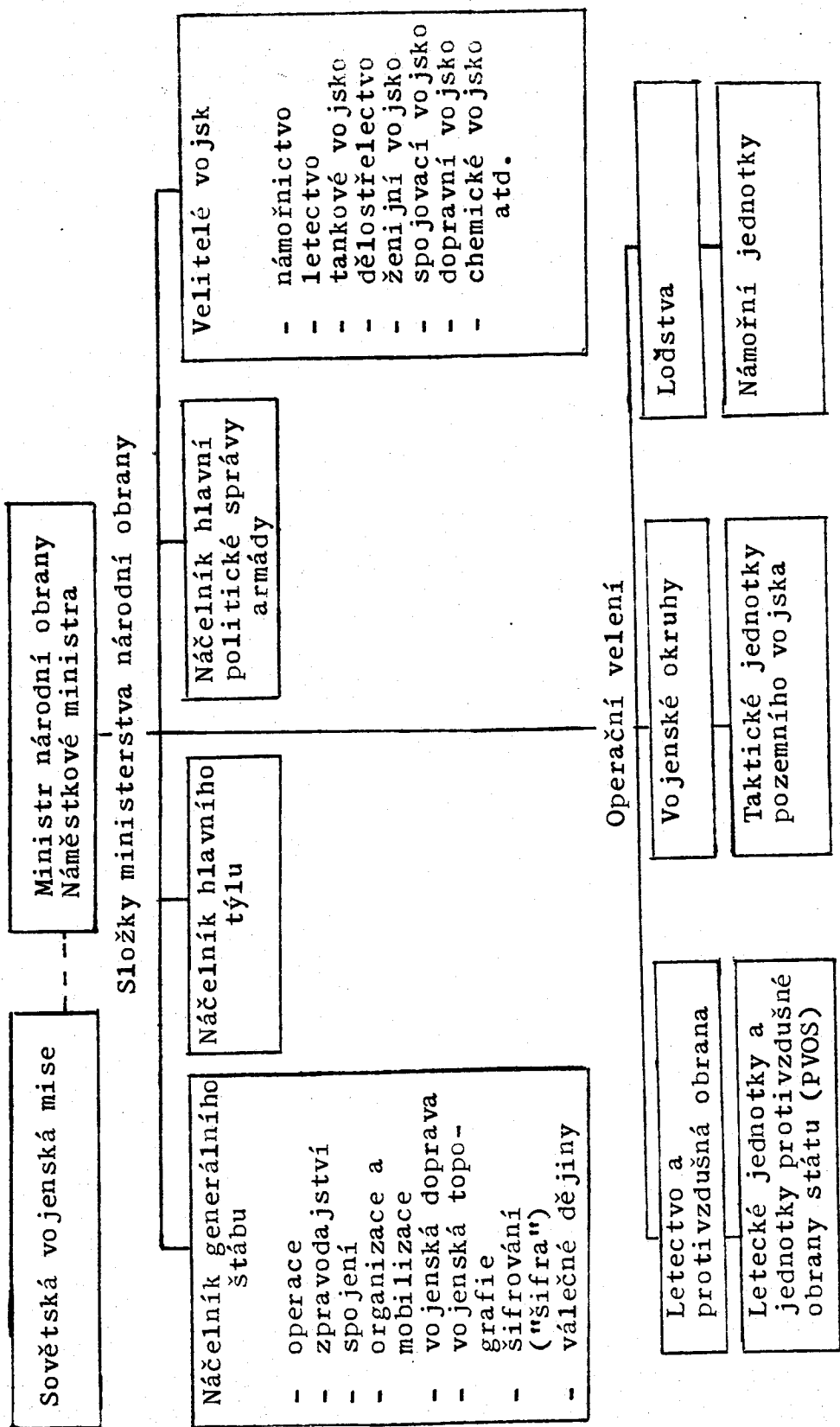
b. Funkce. Generální štáby satelitů se starají o všechny ozbrojené síly, a dokonce i do určité míry podporují zmilitarizované bezpečnostní síly. Štáby plánují celkové vybudování a použití vojsk a připravují operační rozkazy k vydání ve jménu ministra. Štáby mají obyčejně tato oddělení: operační, zpravodajské, spojovací, organizační a mobilizační, dopravní, topografické, šifrovací (cryptographic) a vojenskohistorické.

Složky politické správy a týlových služeb vrchního velení jsou zastoupeny u všech jednotek až k praporu, a i níž. Aparát politické správy udržuje těsné spojení s organizacemi strany a je odpovědný za výchovu vojska v komunistické politice a ideologii. Aparát řízený velitelstvím hlavního týlu má na starosti opatřování, uskladňování, distribuci a udržování zásob, výstroje a výzbroje užívaných vojenskými a zmilitarizovanými bezpečnostními silami. Velitelství hlavního týlu taky koordinuje s příslušnými velitelstvími zbraní a služeb pro tyto složky obstarávání jejich speciální výzbroje, výstroje a zásob a zacházení s nimi. V bojových situacích mají týloví důstojníci jednotek všeobecnou odpovědnost za všechny věci týkající se týlu: přesuny vojsk, zásobování a odsuny, sklady, dílny, nemocnice a tak dále.

Velitelství vojsk se zajímají o věci týkající se taktické organizace, doktríny, výcviku, vojenského školení a některých personálně administrativních a speciálních týlových funkcí vojsk a jednotek příslušné zbraně. Nemají operační pravomoc až snad na malé taktické jednotky příslušné zbraně u velitelství vojska. V Sovětském svazu je činnost všech pozemních zbraní koordinována velitelstvím pozemních vojsk pod tak zvaným vrchním velitelem pozemních vojsk. Není známo, že by vrchní velení některého ze satelitních států mělo podobnou instituci. To je pravděpodobně proto, že malé armády a relativně značně menší námořní a letecké síly satelitů činí koordinaci odpovědnosti zbraní na nejvyšším stupni značně jednodušším problémem než v Sovětském svazu. Důvod, proč neexistuje velitelství pěchoty spočívá ve skutečnosti, že v doktríně sovětského bloku se dělá malý rozdíl mezi záležitostmi pěchoty a záležitostmi vševojskovými.

Velitelství námořnictva a letectva mají podobnou funkci a rozsah působnosti jako různá velitelství pozemních zbraní. Maďarsko a Československo nemají ovšem námořnictvo, ačkoliv Maďarsko má velmi malou zmilitarizovanou říční stráž. Operační řízení námořních jednotek satelitů má na starosti samostatné velitelství, které v některých případech také řídí veškerou pobřežní obranu včetně pobřežního dělostřelectva a v tomto případě může mít dokonce pozemního velitele. Operační kontrolu leteckých jednotek provádí kombinovaný štáb letectva a protivzdušné obrany. Toto velitelství může také být pod velením důstojníka pozemních vojsk. Řídí jak letecké jednotky, tak ty jednotky pozemního protiletadlového dělostřelectva, které jsou přiděleny statické teritoriální protivzdušné obraně.

Typické vrchní velení satelitního státu

19. Teritoriální správa.

Každá země je rozdělena do dvou nebo více vojenských okruhů, které se někdy nazývají oblasti a v případě Bulharska a Albánie jsou to velitelství armád nebo sborů. Velitelství okruhů jsou odpovědná za vojensko-administrativní věci ve svých prostorech. Ty zahrnují odvody, mobilizační věci, vojenské stavební práce, ubytování, zásobování, sklady a přesuny. Velitelství okruhů nejsou v pravém slova smyslu taktickými velitelstvími. Slouží však jako operační kontrolní stupeň mezi ministerstvem a taktickými pozemními jednotkami a jsou obvykle odpovědná za kvalitu výcviku a stupeň připravenosti jednotek ve svém prostoru. Pro výcvikové účely nebo ve válce mohou dodat kádry pro polní velitelství velkých taktických jednotek.

20. Taktické jednotky.

a) Sbor. V přítomné době neexistují taktická velitelství sborů v satelitních armádách. Jsou velitelství "sborů" jak v Albánii, tak v Bulharsku, ale jejich primární funkcí je teritoriální správa, kterou v jiných zemích obstarávají velitelství okruhů. Taktická sborová velitelství existovala prakticky ve všech armádách až do doby před několika lety, kdy v celém bloku nastala tendence k jejich zrušení.

b) Typy divizí. Divize v celém satelitním prostoru jsou organizovány všeobecně v souladu se sovětskou doktrínou. Existují ovšem odchylky od sovětského vzoru, které představují místní úpravy a různé stupně organizačního vývoje. Základní typy řadových divizí jsou střelecká, motostřelecká, mechanizovaná a tanková. Očekává se, že ve většině případů budou nakonec redukovány na dva typy - motostřeleckou a tankovou. Existují také horské střelecké divize v Rumunsku a Bulharsku. Jediné jiné typy divizí jsou dělostřelecké a protiletadlové dělostřelecké divize a jedna nebo dvě země možná postaví výsadekové divize z dosavadních malých výsadekových jednotek.

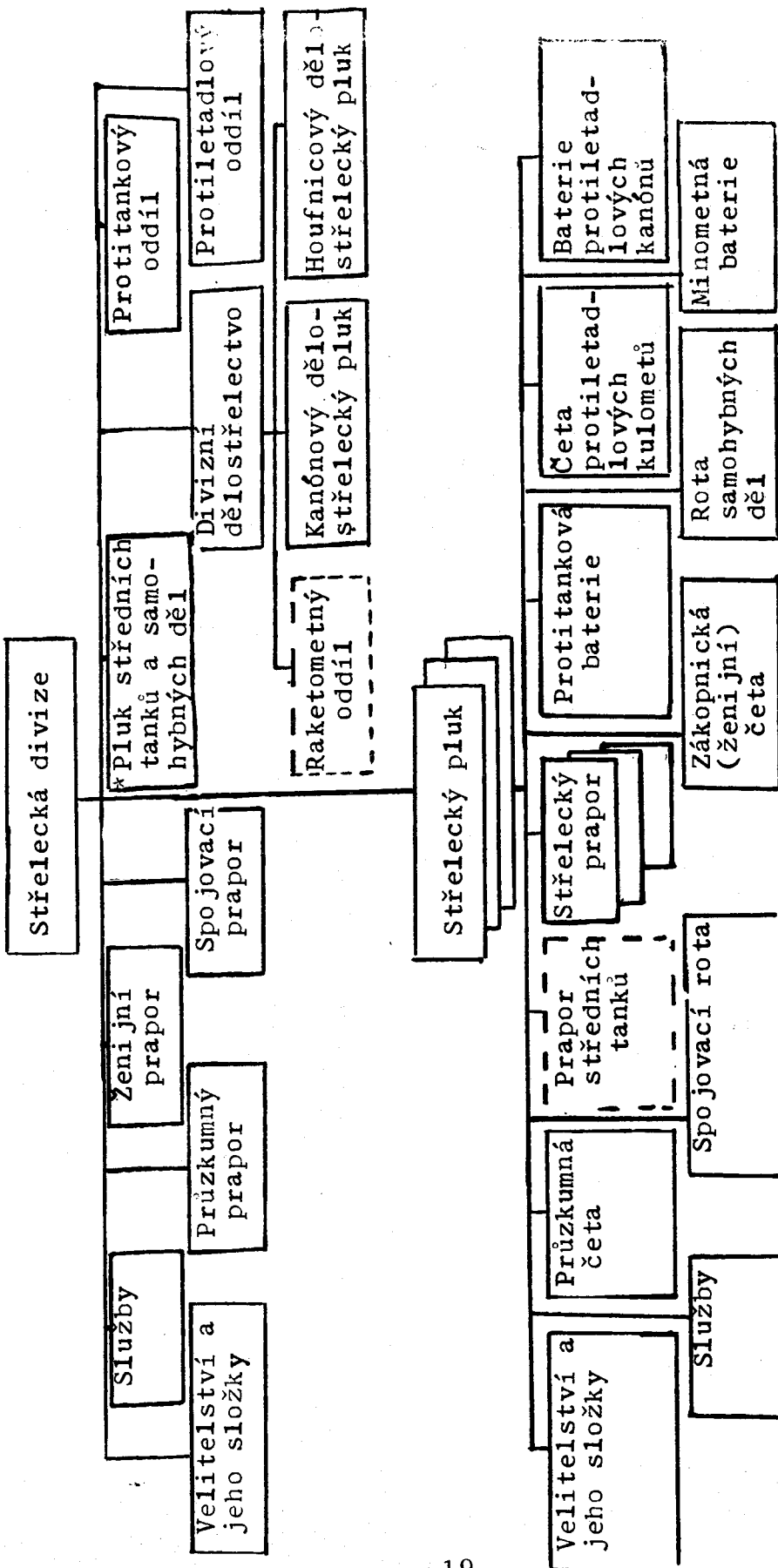
c) Střelecká divize. Organizace střelecké divize se poněkud různí od země k zemi, a jako důsledek současné reorganizace, také u různých jednotek jednotlivých armád. Bulharské a rumunské střelecké divize jsou organizovány skoro stejně jako typická sovětská střelecká divize z let 1947-54. V Československu, ve východním Německu a v Polsku je zřetelná snaha přestavět střelecké divize na modernější motostřelecké divize anebo na takové, které by se jim dost přibližovaly. V Maďarsku bylo zjištěno jen několik jednotek velikosti divize od povstání na podzim roku 1956 a ty mají být také motostřeleckého typu.

Střelecká divize představuje dobře vyrovnanou sílu kombinovaných zbraní se zvlášť silnou složkou pěchoty. Je určena pro všechny běžné druhy boje a akce na frontě jak v útoku, tak v obraně. Tendence k motorizaci je charakterizována zvětšením počtu obrněných vozidel divize a motorových vozidel, zvětšením palebné síly a zvětšením počtu typů a množství speciální výstroje. Novější typ divize bez podstatnějšího zvětšení počtu osob má tak větší sílu, pružnost a pohyblivost a je mnohem způsobilější pro pravděpodobné podmínky atomové války. Jak starý, tak i nový typ střelecké divize má různorodé dělostřelectvo, které má různé ráže děl pro přímou střelbu a dále houfnice a minomety.

Typická střelecká divize satelitů

Příloha č. 3

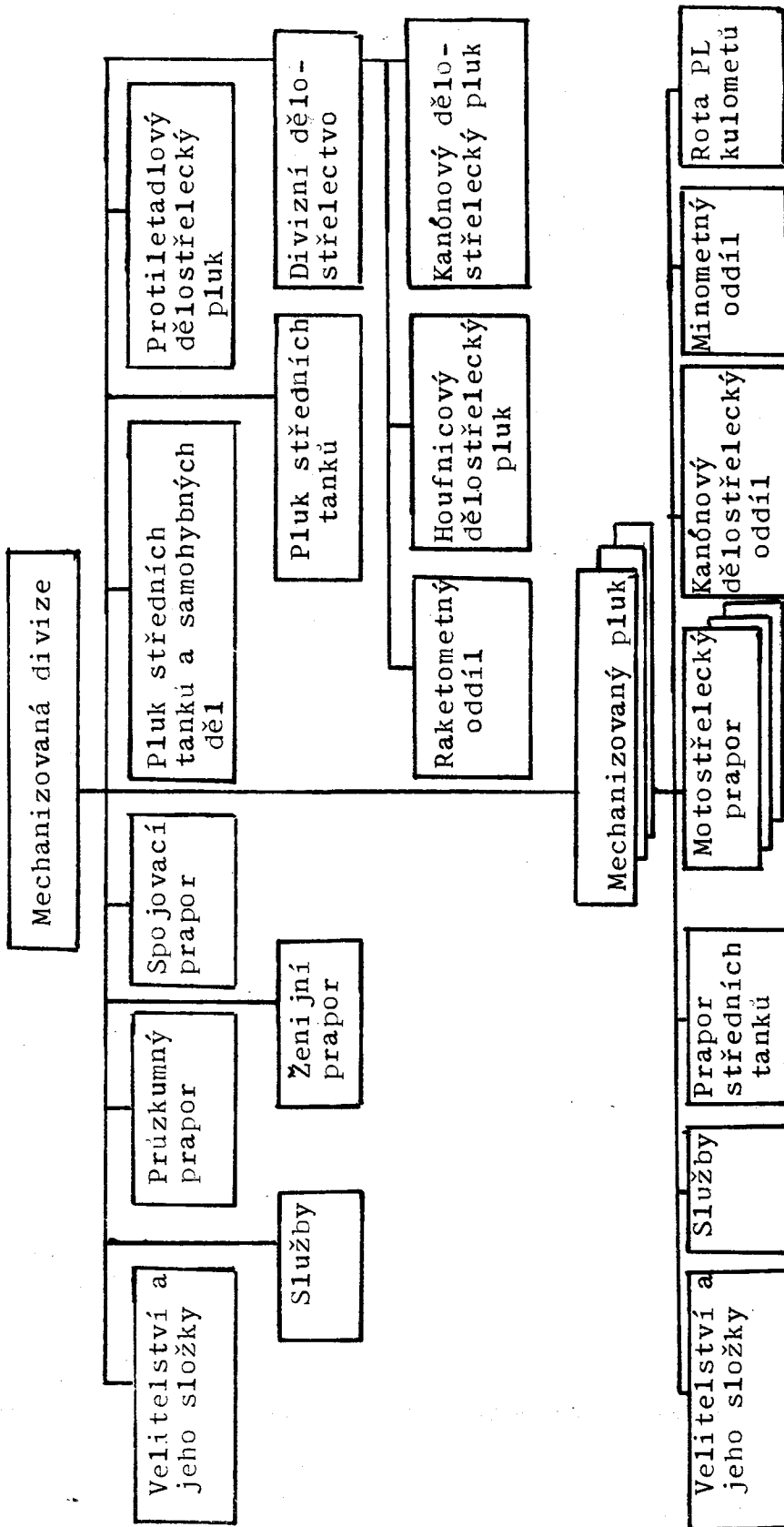
*Pluk středních tanků při přezbrojení divize na motostřeleckou.

Složky, které jsou obvykle přidány při přezbrojení na "motostřeleckou"

Poznámka: Hlavní odchylky, které se často vyskytují, jsou: a) chybí pluk středních tanků a samohybných děl, b) jenom jeden smíšený pluk kanónů a houfnic místo dvou dělostřeleckých pluků, jak je vidět nahore.

d) Mechanizovaná divize. Mechanizovaná divize je standardní sovětskou armádní řadovou jednotkou od roku 1945 a byla od té doby kopírována s menšími úpravami většinou satelitů. Mechanizovaná divize má podstatně víc obrněných vozidel a méně pěchoty než má starý typ střelecké divize; dělostřelectvo je přibližně stejné u obou typů divizí. Mechanizovaná divize je značně pohyblivá a má velkou palebnou sílu. Má však taktická omezení a normálně se jí neužívá, aby bránila úsek fronty. Divize se užívá v útočných operacích, aby pomohla při rozšiřování mezery vzniklé v nepřátelské frontě při průlomové operaci a při pronásledování dezorganizovaného nepřítele. V obraně se divize užívá hlavně při protiofenzívních akcích.

Typická satelitní mechanizovaná divize

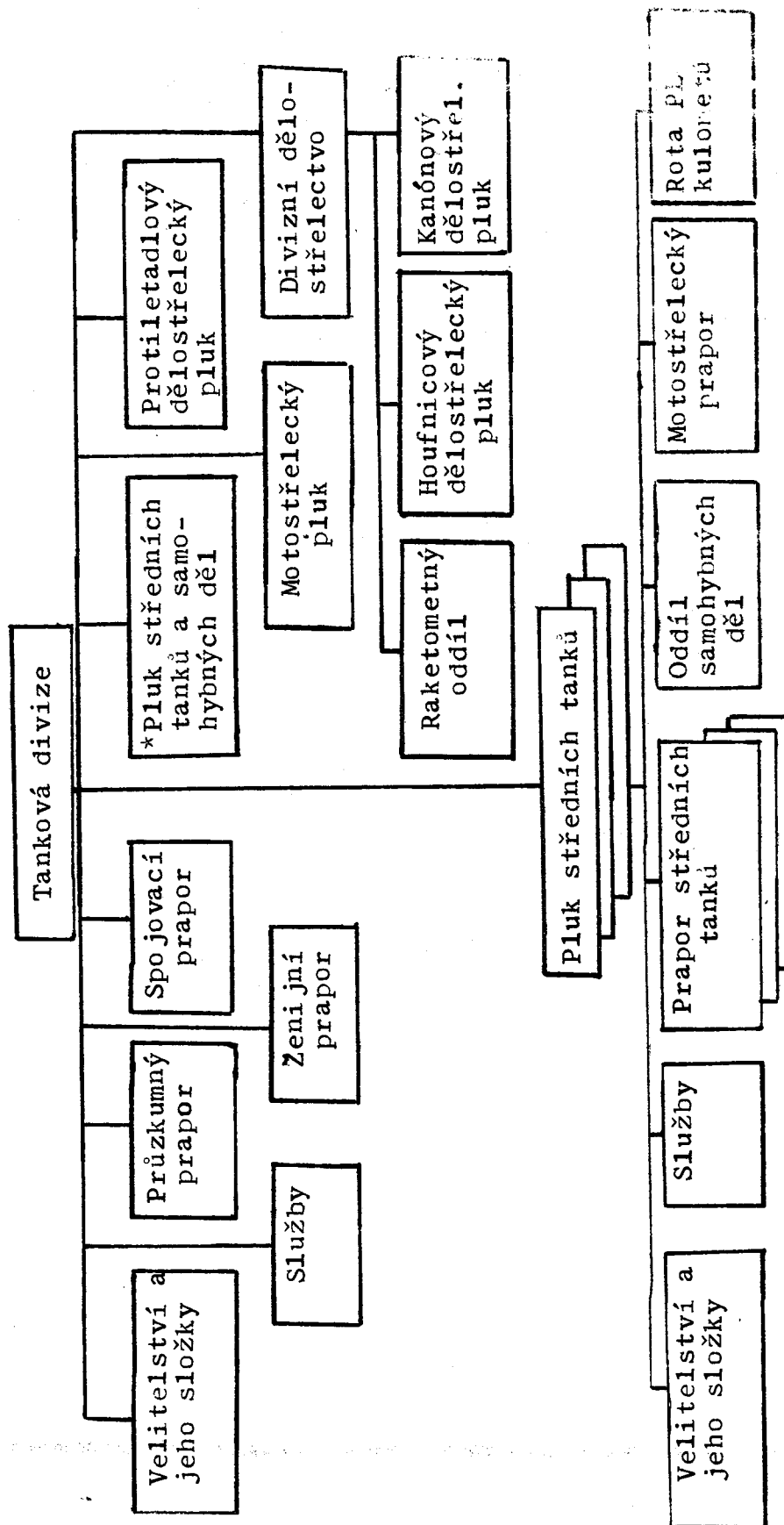
Poznámka: Často chybí:

- 1) pluk středních tanků
- 2) je jenom jeden kombinovaný pluk kanónů a houfnic místo dvou dělostřeleckých pluků

e) Tanková divize. Na plném stavu (podle tabulek mírových a válečných počtů) tanková divize je silně obrněná a má velkou údernou sílu. Má jenom poměrně malou, ale vysoce pohyblivou a dobře vybavenou pěší část. Má slabší dělostřelectvo než je u střelecké a mechanizované divize. Divize užívá své tanky v čele průlomových operací, když nepřátelské linie byly částečně neutralizovány dělostřeleckou palbou a výpadovými akcemi střeleckých divizí. Části tankové divize mohou být také použity pro rychlé pohyby terénem, jako při využití hlubokých vniků a při dokončení oboustranného obchvatu. V obraně mohou být použity hlavní zbraně tankové divize v zastřených věžových postaveních na směrech nepřátelského útoku, nebo celá jednotka může být použita, aby odřízla nebo otupila čelo útoku.

Stejně jako u střelecké divize, Sověty zvětšily během čtyř až pěti posledních let v tabulkách počtů palebnou sílu tankové divize, ale není vidět, že by některé satelitní divize provedly stejné změny. Počet satelitních tankových divizí se však zvětšuje, a to hlavně jako důsledek přezbrojení mechanizovaných divizí na tankové jednotky.

Typická tanková divize v satelitních státech

*Tabulky počtů (TOE) předpisují pro tuto jednotku těžké tanky. Avšak většina satelitních armád používá místo nich tanky střední.

Poznámka: Časté odchylky:

- 1) divize nemá pluk středních tanků a samohybných děl
- 2) dále má místo dvou dělostřeleckých pluků jenom jeden smíšený pluk kanónů a houfnic

f) Dělostřelecké divize. Dělostřelecké divize mají jenom Československo, Polsko a Rumunsko. (Maďarská armáda měla před revolucí v r. 1956 jednu dělostřeleckou divizi, která nebyla od té doby znovu aktivována). Tyto jednotky jsou podobné sovětským dělostřeleckým divizím "průlomového" typu. Pozůstávají v zásadě z velitelství s neurčitým počtem brigád - obyčejně čtyři až šest -, které jsou mu podřízené. Tyto brigády jsou různých typů včetně kanónových, houfnicových, minometných a raketometných. Každá brigáda může být přidělena buď celá, nebo její část, velké vševojskové jednotce pro těžkou dělostřeleckou podporu. Jsou obzvláště vhodné pro palebné přípravy velkých ofenzivních operací, a proto jim říkáme "průlomové" divize.

g) Protiletadlová dělostřelecká divize. Všichni satelité, až na Albánii, mají jednu nebo víc protiletadlových dělostřeleckých divizí. Tyto divize jsou buď polního nebo statického typu, ale většina jich je typu statického.

Polní PL dělostřelecké divize na plném stavu mají normálně čtyři pluky. Dva z nich mají po 24 středních kanónech (85 nebo 100 mm) a další dva po 24 lehkých automatických kanónech (37 nebo 57 mm). Počet osob je asi 2 000 nebo víc.

Divize pro statickou obranu má obyčejně tři palebné pluky, z nichž každý má až 48 středních děl. Někdy jsou v těchto divizích i lehká protiletadlová děla.

h) Mimodivizní jednotky. Každá satelitní armáda má také mimodivizní jednotky (samostatné jednotky) včetně brigád, pluků a praporů typu bojového a typu služeb. Organizace těchto jednotek není všude stejná, ale všeobecně sleduje základní sovětskou linii.

VII. Výzbroj a výstroj.

21. Všeobecně.

Po vítězství v Evropě (VE-day) většina satelitních armád měla různorodé zásoby zbraní a výstroje. Tyto zásoby zahrnovaly materiál francouzské, německé, britské, italské, sovětské a americké výroby, a také rumunské, polské, maďarské a československé.

Udržování tohoto materiálu a obstarávání doplňků a záložních součástí představovalo ve většině případů nemožný problém. Výroba mnoha standardních věcí - včetně věcí z Itálie a Německa - byla zastavena při skončení války. Západní zdroje byly také odříznuty jako důsledek sovětské nadvlády nad východní Evropou.

Stav vybavení satelitních armád zůstal prakticky nezměněn až do r. 1950. Avšak asi od této doby jsou nepřetržitě posílána poměrně značná množství standardní sovětské vojenské výstroje do východní Evropy.

22. Standardizace.

Značné sovětské dodávky měly za následek vysoký stupeň standardizace zbraní a výstroje sovětského vzoru v celém bloku a dosažení poměrně vysokého stupně efektivnosti z hlediska materiálního. Standardizace výstroje způsobí, že válečná intergrace nebo koordinované zasazení sil bloku několika národů, bude mnohem proveditelnější. Standardizace také umožňuje zjednodušení výroby, zásobování a jiných logistických (materiálních) problémů bloku jako celku. Avšak stejně důležité je, že Sovětský svaz je zdrojem převážné části tohoto materiálu (bojové techniky) a žádnému jinému státu bloku není dovoleno si pořídit dostatečné válečné zásoby. A tak armády satelitů jsou závislé buď úplně, nebo částečně na sovětském zásobování jak v míru, tak ve válce. Tato závislost velmi omezuje volnost vojenské akce kteréhokoliv ze satelitů. Žádná z těchto armád nemůže být úspěšně použita, dokud Sověty nedají souhlas k zamýšlené akci a nejsou ochotny ji podporovat.

Některé země se částečně zbavily této závislosti zavedením místní výroby. Těžká bojová technika, jako jsou tanky, střední a těžká děla a bojová letadla, se vyrábějí jenom v Československu a Polsku, ale žádná z těchto zemí nedělá všechny typy výzbroje a výstroje.

Ze satelitů jenom Československo vyrábí několik typů zbraní vlastní konstrukce. Tyto zahrnují ruční zbraně, bezzákluzová a jiná děla. Některé další výrobky jsou místními modifikacemi původních sovětských vzorů; zahrnují tanky a děla. Ráže zbraní jsou ve většině případů, i když ne ve všech, stejné s rážemi odpovídajících sovětských zbraní a střelivo se dá obvykle vyměnit, anebo bude možno je vyměnit, až nynější program převrtání (rechambering) bude dokončen.

Dva speciální rysy charakterizují celkový stav vybavení satelitů. Jeden ukazuje, že některé armády jsou podstatně lépe vybaveny než jiné a ten druhý rys spočívá v tom, že Sověty obvykle nevybaví satelitní armády všemi nejposlednějšími typy bojové techniky.

a) Poměrný stav vybavení. Pokud se týká vybavení, satelitní armády mohou být seřazeny asi v tomto pořadí počínaje těmi lépe vybavenými: Československo, Polsko, východní Německo, Rumunsko, Bulharsko a nakonec Albánie. V poměru k početním stavům je východní Německo snad tak vysoko jako Československo. Maďarská armáda před revolucí r. 1956 byla poměrně dobře vybavená a mohla se zařadit hned za východní Německo. Stav této armády, pokud se týče vyzbrojení, je teď neurčitý, jako důsledek neustálé i když zlepšující se situace v zemi.

b) Chybí nejnovější technika. Satelitní armády nedostaly řízené střely dokonce ani typu zem-vzduch, ani atomové zbraně. Nebyly jim také dodány některé nejnovější typy sovětských zbraní pro pozemní vojska: těžký tank T-10, velké rakety a celá řada nových dělostřeleckých zbraní. Tento nedostatek je hlavně z toho důvodu, že vyzbrojení a vyzbrojení sovětské armády má přednost před vybavením satelitních jednotek. Dále není známkou, že by jim Sověty měly v úmyslu přepustit nejenom teď, ale i v budoucnu, dalekonosné střely a atomové zbraně. Zato protiletadlové střely budou v rukou některých satelitních jednotek pravděpodobně na začátku šedesátých let.

Satelitní armády někdy přijmou organizační a taktické doktríny, které vyžadují některé nové zbraně, aniž by už měly tyto zbraně v dostatečném počtu. To se potom projeví v nahrazení staršími zbraněmi nebo zbraněmi o menších rážích v organizaci jednotek a při polním výcviku. Je-li k dispozici jen menší množství nových zbraní, pak jsou používány ve školách a ve speciálních výcvikových prostorech k seznámení

obsluh s jejich použitím a obsluhou. A tak, kdž už byly provedeny potřebné organizační změny a bylo provedeno teoretické a praktické školení v použití nové zbraně, potom přechod k této zbraně, až bude k dispozici v dostatečném množství, bude poměrně snadný.

VIII. Výcvik.

23. Všeobecně.

Výcvik v satelitních armádách je intenzivní, realistický a všestranný. Užívají tam během roku stejný výcvikový cyklus jako v sovětské armádě. Výcvik se provádí ve shodě se sovětskou doktrínou a velmi často pod dohledem sovětských poradců. Příkladové sovětské předpisy jsou používány jak ve vojenských školách, tak pro vedení taktických cvičení.

24. Výcvikový cyklus.

Výcvikový rok začíná podle ročního cyklu pozdě na podzim nebo brzy v zimě po nastoupení nového odvodního ročníku a po propuštění mužů, kteří ukončili svou povinnou služební dobu. Nováčci jsou přiděleni ke svým mateřským jednotkám bez většího předchozího výcviku. V zimních měsících v kasárnách mají politické školení a počáteční vojenský výcvik a zúčastní se polních cvičení a střelb v malých jednotkách. Mohou také mít několik taktických cvičení včetně výcviku v boji v zimě. Na jaře je tato činnost postupně zvyšována a může také zahrnovat větší velitelská cvičení.

Taktické jednotky se obvykle přestěhují počátkem května ze svých posádek do vojenských výcvikových prostorů (VVP), kde většina vojsk táboří po dobu obvykle 5 nebo 6 měsíců. Někdy jsou v letních měsících celé jednotky nebo jejich část střídavě venku a ve svých stálých posádkách. Tak tomu bylo po nějakou dobu ve východním Německu a od roku 1957 v Polsku a je možné, že tento systém bude přijat i ostatními zeměmi.

Po dobu pobytu v poli jednotky provádějí taktická cvičení ve stále větším měřítku. Tato fáze výcvikového cyklu je ukončena v září nebo začátkem října závěrečným cvičením (neboli manévry) na pokud možno nejvyšším stupni. Armády bloku jsou v tuto dobu na vrcholu své bojové pohotovosti.

Po manévrech (polních závěrečných cvičeních) se jednotky vracejí do svých posádek, aby se připravily na propuštění mužstva, které končí základní službu, na příchod nováčků a na zahájení zimního období dalšího výcvikového roku.

25. Stupeň a standard.

a) Stupeň. Stupeň výcviku je různý v různých armádách. Všechny měly alespoň několik závěrečných cvičení na stupni divize až na albánskou a porevoluční maďarskou. Bulharská armáda prováděla každý rok cvičení na stupni sboru a výš počínaje rokem 1951. Má se za to, že také Polsko, Rumunsko a Československo se v posledních letech pokusily o několikery manévry na stupni vyšších jednotek a východní Německo alespoň o jedny. Má se za to, že maďarská armáda prováděla mezi lety 1950 až 1956 každý rok jednou nebo vícekrát divizní manévry. Měli tam také několik závěrečných cvičení na stupni sboru, z nichž první bylo asi v roce 1953. Avšak v důsledku revoluce roku 1956 prováděli roku 1957 v posádkách jenom výcvik v malých jednotkách a výcvik ve střelbě a v roce 1958 toho nedělali o moc víc.

b) Standard. Kvalita výcviku satelitů nemůže být srovnávána s výcvikem modernějších armád světa. Má se však za to, že je alespoň tak dobrý, jako je ve většině menších evropských armád.

Satelitní výcvik je poněkud brzděn - především v zemích, jako jsou Albánie a Bulharsko - poměrným nedostatkem spojovacích prostředků a moderní dopravy. To omezuje do jisté míry složitost operačních plánů a schopnost koordinovat velké vševojskové síly.

Klade se důraz na bojový výcvik za speciálních podmínek. Hodně výcviku je prováděno v noci a polní cvičení a manévry obyčejně zahrnují přechod řeky. V přítomné době se cvičí často boj v předstíraných podmínkách atomové války.

26. Předvojenský výcvik.

Satelitní země mají rozsáhlý program předvojenského výcviku, který zásobuje jejich armády velkým počtem nováčků, kteří jsou už zběhlí ve vojenských věcech. Tento program zvyšuje fyzickou zdatnost a technickou znalost velikého počtu satelitní mládeže. Takový výcvik provádí hlavně organizace, které odpovídají sovětskému DOSAAF (Dobrovolná

organizace pro spolupráci s armádou, letectvem a námořnictvem). Učí tam obsluhovat, udržovat a užívat tanky, letadla, dělostřelecké a raketové zbraně, spojovací materiál, radiolokátory (radar) a všechny druhy motorových vozidel. Hodně cvičí se všemi pěchotními zbraněmi a také cvičí obranu proti vzdušným, chemickým a atomovým útokům. Výcvik v těchto organizacích je pod dozorem vojenských osob (důstojníků a poddůstojníků) v činné službě i v záloze. Užívají obvyklé standardní typy vojenské výstroje a výzbroje, z nichž některé jsou poválečného vzoru.

Předvojenský výcvik dostává také většina mužské mládeže, která navštěvuje střední školy a university. To většinou zahrnuje výcvik a práci ve třídě ve vojenské teorii a doktríně během školního roku a polní výcvik v normálních vojenských táborech v létě.

27. Záloha.

Všechny osoby v satelitních státech až asi tak do věku 50 let přicházejí v úvahu pro výcvik v záloze, a to ať sloužily v činné službě nebo ne. Ženy jsou málo volány, ale je voláno hodně mužů. Mladší muži prodělávají výcvik v záloze častěji a muži přes čtyřicet jsou málokdy povinni sloužit aktivně.

Jedno období výcviku záložníků může trvat od 1 až do 3 měsíců. Záložník je přidělen přímo ke stálé jednotce. Může chodit do kursu ve vojenské škole nebo může sloužit u velitelství, ačkoliv převážná většina je přidělena k taktickým jednotkám. Výcvik v záloze probíhá celý rok, ale většinu mužů volají v létě nebo brzy na podzim, aby se mohli zúčastnit pravidelných polních cvičení a manévrů řadových jednotek.

Zálohy mohou být také povolány na krátkou dobu se speciálním účelem, jako přezkoušet mobilizační postup. Jsou známy případy jednoho satelitního státu, který sestavil a vystrojil celé divize jenom ze záložníků.

28. Školy.

Každá satelitní armáda má systém vojenských škol. Různé zbraně a služby mají kursy pro poddůstojníky, pro záložní

důstojníky, zdokonalovací kursy, kursy pro specialisty a vyšší kursy. Mají také mezivojskové a vševojskové školy velitelско-štábního typu a vybraní důstojníci satelitních států studují na nejvyšších školách v Sovětském svazu.

Vojenské školy satelitů jsou většinou podle sovětského modelu. Vyučovací materiál a metody jsou stejné jako v sovětské armádě.

IX. Taktika.

29. Všeobecně.

Taktická doktrína zastávaná příslušnými satelitními armádami před druhou světovou válkou a za druhé světové války, byla založena jak na francouzských, německých a britských, tak i na mnohých místních koncepcích. Od války sovětská doktrína se stala základem taktického výcviku a školního vyučování; mnoho taktických a technických řádů je doslovným překladem z ruštiny. Přijetí sovětské doktríny bylo umožněno v prvních dnech komunistických režimů tím, že některé kádry a jednotky satelitních armád byly organizovány a cvičeny za války v Sovětském svazu.

Základní doktrína zastávaná armádami zdůrazňuje útok s maximálním využitím manévru, úderné akce a palebné síly. Koordinované použití kombinovaných zbraní včetně letectva je považováno za základ úspěšné akce v boji. Pěchota je však hlavní zbraní a území není považováno za dobyté, dokud není obsazeno pěchotou. Akce jiných vojsk mají podporovat postup pěchoty a využít jejích úspěchů. Cílem ofenzivních operací je obklíčit a zničit nepřítele, ačkoliv obejít značné síly, i když jen dočasně, a hluboko proniknout, je také dovoleno. Doporučuje se masové použití vojsk, kdykoliv a kdekoliv je proveditelné.

S příchodem jaderných zbraní se mění bývalý sovětský důraz na masy a jejich statické použití a zdůrazňuje se užití malých soběstačných a vysoce pohyblivých jednotek s velkou údernou silou. Sověty zdůrazňují potřebu získat a udržet taktickou iniciativu. Použití jakéhokoliv triku je považováno za důležité pro úspěch bojové akce.

Podle sovětské koncepce je obranný boj jenom nezbytným krokem k návratu k ofenzivě. Rozeznávají se dva základní typy obrany, obrana na místě (neboli poziční obrana) a

manévrová obrana (pohyblivá obrana). Z těchto dvou typů se dává mnohem častěji přednost manévrové obraně. To znamená rozšířit bojiště do šířky a hloubky podle potřeby a opírat se o rychlé přesuny a těžká palebná soustředění na vybrané cíle.

30. Útok.

Útoků předchází soustředění sil, které musí být v převaze, a dále rozsáhlý průzkum, a to jak letecký, tak pozemní. Výpady a násilný průzkum se provádějí tak, aby nepřítel neměl jistotu, kde bude zamýšlený cíl a kdy a kde bude vedeno hlavní úsilí. Klamná zesílení v druhořadých úsecích a četná jiná opatření jsou učiněna, aby byla oklamána nepřátelská zpravodajská služba. V té době je věnována všechna možná opatrnost utajení skutečného směru útoku a příprav k němu. Používá se ve velké míře maskování. Přesuny do shromaždišť se dělají obyčejně v noci a trvá se na přísném zastírání personálu a materiálu. Operační rozkazy se připravují ve velké tajnosti a velmi často je vydána jenom jedna rukou psaná kopie.

Dělostřelecká příprava může být krátká nebo dlouhá. Ve značné míře se používá taktické letecké podpory a to jak před útokem, tak za útoku. Je úzce koordinovaná s pozemní akcí a rozhodné slovo v ní mají velitelé pozemních jednotek. Útok, který je normálně zahájen za svítání pěchotou za podpory tanků, probíhá za masové dělostřelecké palby. První sled se snaží získat a udržet tak velké tempo útoku, jak je jen možno, dokonce obchází silně držené pozice, aby nebyla zpomalena rychlost postupu. Druhý sled (druhá vlna) může být použit k likvidování nepřátelských opěrných bodů, které jsme obešli, ale snaží se sledovat první sled co nejtěsněji. Je-li první vlna zastavena nebo zničena nepřítelem, pak druhá vlna překročí první vlnu ve snaze udržet tempo útoku.

31. Obrana.

I když je obrana považována za druhořadý způsob boje, není přehlížena v plánování a ve výcviku. Sovětská doktrína použitá v satelitních zemích zdůrazňuje potřebu pečlivého a rozsáhlého plánování, když bojová situace vyžaduje obranný boj. Je připraven rozsáhlý obranný systém zákopů, který je omezen jen časem, který je k dispozici, a fyzickými možnostmi. Může zahrnovat pevnůstky, zastřené postavení zbraní, minová pole a překážky všeho druhu. Takové přípravy provedené do

velké hloubky, aby zmařily nepřátelské pokusy o proniknutí a obchvat, jsou pečlivě plánovány, aby nepřekážely v pohybu protiútočících sil. Obranné akce jsou doprovázeny nezávislým úsilím vybudovat mocnou protiofenzívní sílu, která by byla použita v kritickém okamžiku obranného boje k znovuzískání iniciativy a k pokračování v ofenzívě.

Manévrová obrana je charakterizovaná sérií ústupových akcí a menších ofenzívních úderů s účelem narušit pohyby a dopravní spoje nepřítele. Cílem manévrové obrany je zdržovat a opotřebovávat síly nepřítele až do zaujetí poziční obrany nebo do zahájení protiofenzívy.

32. Speciální operace.

Armády, které užívají sovětskou taktiku, zdůrazňují provádění speciálních operací. Takovéto operace však vždycky nezahrnují nebo nevyžadují rozsáhlý výcvik vysoce specializovaných jednotek a specializovanou výstroj, ale spíš předvídají přípravu regulárních vojsk a výstroje za zvláštních podmínek v co největším rozsahu. Omezené množství vojáků prodělává například speciální výcvik v boji v horách a na lyžích a jejich použití za války bude pomáhat normálním jednotkám při mimořádných okolnostech.

Pravidelné řadové jednotky cvičí často boj v noci. Cvičení a manévry mají pravidelně přechod řeky, někdy ve velkém měřítku. Satelitní jednotky jsou cvičeny v boji ve městech a v lesích. Skoro všechny armády mají speciálně cvičené výsadkové jednotky, ale podle sovětské doktríny se také počítá s použitím regulárních vojsk v letecké přepravě a v případě potřeby ve výsadkových (parašutistických) operacích.

Část II - Československo

I. Vojenský systém.

1. Povaha ozbrojených sil

a. Složení. Československá lidová armáda (ČSLA) zahrnuje jak pozemní, tak i letecké síly. Námořnictvo ovšem neexistuje. Zmilitarizované bezpečnostní síly jsou pomocnými pozemními (vojenskými) silami a mají Pohraniční stráž a Vnitřní stráž. Obě jsou podřízeny ministerstvu nár. obrany. Stejně jako v jiných státech bloku, zmilitarizované bezpečnostní síly jsou organizovány, cvičeny a vystrojeny skoro stejně jako vojenské jednotky a mohou vykonávat mnoho užitečných služeb, jsou-li přiděleny za války dočasně nebo trvale vojenskému velení. Avšak v míru jim přísluší primární úkol udržovat bezpečnost hranic a stabilitu v zemi.

Pozemní a letecké síly československé armády představují jednotnou, vysoce centralizovanou ozbrojenou sílu. Jsou tam jenom dvě základní vojenské složky - pozemní síly a letecké síly s vojsky protivzdušné obrany. Ta první složka zahrnuje všechny jednotky zbraní a služeb pozemních vojsk s výjimkou jednotek protiletadlového dělostřelectva, které spolu s jednotkami stíhačů-interceptorů patří velitelství letectva a vojsk protivzdušné obrany státu (PVOS). Ta druhá složka je částí systému protivzdušné obrany bloku.

V Československu, stejně jako v ostatních zemích sovětského bloku, důstojníci pozemních vojsk mají rozhodující vliv ve vojsku. Pozemní vojska představují hlavní část vojenské moci, i když letectvo je podle měřítka satelitů relativně veliké a poměrně dobře vybavené proudovými stíhacími letouny.

b. Vývoj. První československá národní armáda byla zorganizována v r. 1919 po utvoření Československé republiky. Po dobu příštích 20 let byla podporována a ovlivňována Francouzi a užívala v zásadě francouzskou organizaci a doktrínu. Armáda byla mobilizována, ale nebyla použita v československé krizi let 1938-1939. Po obsazení země Němci, armáda byla rozpuštěna.

Za druhé světové války jak Sověty, tak západní spojenci budovali československé jednotky. Tyto jednotky se staly jádrem obnovené národní armády po podepsání příměří v Evropě, ale jednotky postavené v Sovětském svazu nabyly vedoucího vlivu. Tento faktor hrál rozhodující roli v r. 1948. Komunistický převrat toho roku byl prakticky nekrvavý, a to hlavně proto, že armáda mu neodporovala.

Roku 1948 dosáhla armáda vysokého stupně organizace a výcviku. Taky byla poměrně dobře vybavená (vystrojená a vyzbrojená), a to hlavně zbraněmi německého typu, standardu II. světové války, z nichž mnohé byly vyrobeny v Československu. Tuto velmi schopnou vojenskou sílu nechali komunisté řadu let upadat. Důstojníci a poddůstojníci, ve které noví komunističtí vůdcové neměli důvěru, byli nuceni odejít z armády bez ohledu na rozsah a hodnotu jejich vojenských zkušeností a schopností. Byli nahrazeni méně zkušenými lidmi, čistě na základě jejich politické spolehlivosti. A navíc, organizační a administrativní doktrína, výcvikové metody a taktické koncepce čs. armády byly zavrženy ve prospěch masového přijetí sovětského vojenského myšlení a postupu. Ve stejnou dobu byla zastavena výroba výzbroje německého typu. Jako důsledek tohoto vývoje byla připravenost armády vážně zdržena. Na konci roku 1949 nebyla armáda prakticky schopná efektivního boje.

V roce 1951 byla zahájena rozsáhlá reorganizace a oživení a došly první větší dodávky sovětské výzbroje a výstroje. Za přísného dozoru "poradců" ze sovětské vojenské mise byl výcvikový program rozšířen a urychlen. Reorganizace bojových jednotek podle všeobecně sovětského vzoru pokračovala bez přerušování. Armáda zůstala po řadu let hodně pod úrovní vojenských sil jak z roku 1938, tak 1948, ale hlavní rysy nových sil byly pevně založeny. Se sovětskou pomocí se armáda stále zdokonalovala.

c. Stav. Československá armáda dosáhla nyní takového stavu vývoje, který se může příznivě srovnat se stavem předkomunistické éry historie státu. Je jednou z prvních satelitních armád, která zavedla některé z nejnovějších změn v sovětské taktické organizaci. Tyto změny mají zvýšit palebnou sílu a pohyblivost pozemních vojsk a přizpůsobit je podmínkám boje možné atomové války. Čs. armáda také dostala tolik novějších zbraní pro pozemní vojska, jako kterýkoliv jiný satelit. Mimoto Československo samo vyrábí jak řadu modernějších zbraní sovětského typu, tak i velmi výkonné zbraně čistě domácí konstrukce.

Bojový výcvik zahrnoval v posledních letech také řadu velkých manévrů kombinovaných zbraní a cs. armáda je dnes jednou z nejlépe vycvičených satelitních vojsk i přesto, že v roce 1958 bylo oznámeno, že některé aspekty vycvičovacího programu budou vyloučeny, aby bylo zabráněno paktování.

Čs. armáda není velká; má asi 175.000 mužů. Tak jako většina armád bloku, zakládá se na principu všeobecné vojenské povinnosti (universal conscription). Průměrně asi 60.000 až 65.000 mladých mužů je povoláno ročně a musí sloužit dva roky. To je víc, než je počet mladých mužů, kteří dosáhnou každý rok odvodního věku, takže stárí, ve kterém se povolává na vojnu, je postupně snižováno. Než ale bude třeba odvádět mladé muže pod 18 let, velikost odvodních ročníků vzroste tak, že povolání jednoho odvodního ročníku každý rok bude stačit k doplnění počtů armády. Nynější odvodní ročníky jsou mimořádně malé. To je důsledek neklidných sociálních poměrů asi od roku 1936 do 1941 způsobených hospodářskou krizí, německou okupací a počátečními fázemi druhé světové války.

I když je československé vojsko dobře vyzbrojeno, organizováno a vycvičeno, má se za to, že postrádá bojového ducha, a to především v přítomné době, jako důsledek odporu ke komunistickému režimu a nechuti bojovat pro cíle sovětského vedení. Kázeň v armádě se zdá být dobrá, ale morálka je při nejlepším jen dostatečná.

I když je Československo mnohem lépe zařízeno pro výrobu munice než kterýkoliv jiný satelitní stát, dnešní kapacita stačí jen na poměrně omezené a krátkodobé akce. Delší nebo větší operace by vyžadovaly značné sovětské zásoby různého druhu.

2. Vrchní velení

Nejvyšší řízení Československé lidové armády sleduje známý model bloku. Jedna úchylnka od tohoto modelu je existence presidenta republiky jako nominálního vrchního velitele ozbrojených sil. Avšak skutečné vykonávání autority nad ozbrojenými silami sleduje běžný postup.

3. Teritoriální organizace

Československo je rozděleno na západní a východní vojenský okruh z vojensko-teritoriálních důvodů. Velitelství západního vojenského okruhu je v Praze. Prostory, které

mu podléhají, sousedí se zeměmi (Rakousko, Německá spolková republika), které nejsou členy bloku. Toto velitelství má pod sebou většinu taktických jednotek čs. armády, které jsou také lépe připravené. Velitelství východního okruhu je v Trenčíně.

Velitelství těchto dvou vojenských okruhů mají na starosti administrativní a logistické (materiální) zajištění jednotek ve svých prostorech. Také fungují jako velitelský stupeň mezi ministrem národní obrany a taktickými jednotkami. Velitel okruhu dozírá na výcvik a je odpovědný za stupeň bojové pohotovosti jednotek ve svém prostoru, ale nemá taktickou pravomoc.

Velitelství okruhů dodají za války kádry pro plní velitelství k řízení bojových operací. V míru jsou někdy zřízena velitelství sborů nebo i vyšší velitelství za účelem řízení manévrů. Až do roku 1956 měla čs. armáda čtyři sborová velitelství. Jejich zrušení bylo důsledkem tendence v celém bloku a bylo praktickým řešením v době míru. Je však možné, že budou i za války postaveny vše-vojskové armády bez stupně sboru.

4. Organizace armády pro válku

Československé ozbrojené síly procházejí nyní celkovou reorganizací. Očekává se, že výsledkem této reorganizace budou síly pozůstávající jenom z motostřeleckých a tankových divizí; v přítomné době existuje ještě jistý počet střeleckých divizí a řada mechanizovaných divizí starého typu. Za války, bude-li reorganizace ukončena, motostřelecké divize budou moci být uskupeny do sborů o dvou nebo třech divizích, nebo do armád o čtyřech nebo více divizích. Tankové divize by asi byly spojeny do armád o třech nebo čtyřech divizích, ačkoliv některé tankové divize by mohly být dány dohromady s motostřeleckými divizemi pod jedním plním velením.

Počáteční fáze mobilizace by zahrnovala doplnění dosavadních divizí na plné počty. Další jednotky by mohly být postaveny poměrně rychle, ačkoliv s dosavadními zásobami výzbroje a výstroje jen tak sotva 10 dalších divizí by mohlo být zformováno; další mobilizace by vyžadovala logistickou podporu Sovětského svazu. Československá armáda má však značný mobilizační potenciál pokud se týče živé síly, která je k dispozici, a administrativní mašinérie. Síly o počtu více než jeden milión by snad mohly být postaveny v několika málo měsících. Jejich převážná část by už

měla za sebou aktivní službu nebo už prošla zdokonalovacím výcvikem po zavedení sovětské organizace, výstroje a výzbroje, a taktické doktríny v armádě. Totální mobilizace by mohla jít ještě dál, mohla by čerpat ze zbytku více než dvou miliónů schopných mužů vojenského věku. Z těch mnoho už má za sebou vojenskou službu, ale ještě ne v sovětizované armádě a jen málo jich má předchozí bojové zkušenosti.

II. Organizace polních jednotek

5. Zbraně a služby

Pozemní vojska v Československé lidové armádě byla rozdělena na zbraně (druhy vojsk), pomocné zbraně a služby.

a. Zbraně. Zbraně zahrnují pěchotu (motostřelecké vojsko), tankové vojsko, dělostřelectvo a ženijní vojsko. To jsou základní zbraně užívané v pozemním boji.

b. Pomocné zbraně. Jsou to spojovací vojsko, chemické vojsko a automobilní vojsko.

c. Služby. Jsou to zdravotnická, zvěrolékařská, intendantní, zbrojní, kancelářská, soudní a zeměpisná služba. Jen tři poslední z nich nejsou součástí systému týlových služeb.

Situace v r. 1968 vypadá asi tak, že místo zbraní, pomocných zbraní a služeb jsou jen zbraně a služby. K uvedeným zbraním je třeba ještě přidat výsadkové vojsko, raketové vojsko a vojsko PVO (protivzdušné obrany).

6. Zásady taktické organizace

Základní zásady taktické organizace jsou stejné jako v sovětské armádě. Československé vojenské jednotky zůstávají však asi dva až tři roky za sovětskými jednotkami v přejímání nejnovější doktríny. Čechoslováci také přizpůsobují sovětské tabulky počtů (Soviet TOE's), aby byly tak trochu v souladu s místními požadavky a s rozdíly v zásobách výstroje a výzbroje. Hlavní rozdíly jsou v tom, že nebyly plně vybudovány všechny složky jednotek a bylo v některých případech použito zbraní menších ráží, než vyžadují sovětské tabulky počtů. Dále jsou používány některé zbraně československé konstrukce namísto sovětských.

Tyto a jiné rozdíly by mohly být za války rychle odstraněny nebo překonány, kdyby to bylo nutné nebo žádoucí.

V řadových taktických jednotkách nastala generální reorganizace. Cílem je zlepšit jejich pružnost a schopnost manévru a také jejich palebnou a údernou sílu. Tento program byl zahájen pravděpodobně někdy v r. 1956 nebo 1957. Měl kulminovat r. 1960 nebo 1961 v silách mnohem způsobilejších pro boj v moderních podmínkách.

7. Vyšší velitelství

Nemají tam vyšší taktická velitelství, než je divizní. Má se za to, že skutečnost, že tam nemají armádní ani sborová velitelství, nemá nějaký zvláštní taktický nebo strategický význam a odpovídá situaci i v jiných armádách bloku.

8. Taktické jednotky

a. Řadové divize. Řadové divize jsou střelecká, motostřelecká, mechanizovaná a tanková. Všechny jsou organizovány podle známého sovětského vzoru.

Střelecké a mechanizované divize jsou nyní postupně vyřazovány ve prospěch modernějších a efektivnějších motostřeleckých a tankových divizí. Existující tankové divize jsou také reorganizovány podle modernějších měřítek v souladu s nejnovejším vývojem v sovětské armádě.

b. Další jednotky. V čs. armádě je poměrně velký počet řadových jednotek, podpůrných jednotek a jednotek služeb. Nejdůležitější z nich jsou:

(1) Dělostřelecká divize. Tato jediná divize je organizovaná podle vzoru "průlomové" dělostřelecké divize sovětské armády. Hlavní části této čs. divize jsou: minometná brigáda se 120 mm a 160 mm minometry; raketová brigáda se 130 mm raketometry; brigáda těžkých houfnic (medium howitzer) ráže 152 mm a brigáda kanónových houfnic se 152 mm kanónovými houfnicemi. Divize je určena k těžké palebné podpoře řadových divizí za zvláštních okolností. Může být zasazena v celku, nebo její části mohou být přiděleny různým jednotkám na frontě. Její speciální užitečnost ve velkých ofenzívních akcích dala vznik názvu "průlomová" divize.

(2) Protiletadlová dělostřelecká divize. (AAA Division). V čs. armádě je několik protiletadlových

dělostřeleckých divizí určených pro velitelství letectva a protivzdušné obrany státu. (assigned to the Air and Air Defense Command). Tyto jednotky mají stejnou organizaci jako sovětské jednotky stejného typu. Mají celkem nějakých 144 středorážních PL kanónů organizovaných do tří pluků. Většina zbraní jsou 85 mm kanóny čs. výroby, ale postupně jsou přidělovány 100 mm PL kanóny.

(3) Mimodivizní jednotky. Existuje jistý počet menších jednotek, brigáda a níž, které nejsou určeny k žádné divizi. Jsou to jednotky jak bojové, tak i jednotky služeb a jejich organizace je obvykle stejná jako sovětská. Zahrnují výsadkové a ženijní brigády a dělostřelecké, protitankové, ženijní a spojovací pluky.

III. Zmilitarizované bezpečnostní sbory

9. Všeobecně

Československé zmilitarizované bezpečnostní sbory mají Pohraniční stráž (PS) a Vnitřní stráž (VS), každá asi o 20 000 až 25 000 mužích. Jsou teď podřízeny ministerstvu národní obrany a za války mohou být použity k doplnění armádních pozemních sil.

PS a VS, i když nejsou velké, jsou spolehlivé a dobře vycvičené. Mají vojenskou kázeň a nosí vojenské stejnokroje. Jejich zbraně a větší část jejich výcviku jsou podobné jako u pěchoty. Jsou odpovědné především za ochranu režimu a mají zabránit v ilegálním vstupu a v odchodu z Československa, ale tvoří také specializované pomocné pozemní vojsko. Jednotky jak PS, tak i VS mohou být přiděleny armádním plným velitelstvím k provádění některých speciálních funkcí za války, např. bezpečnost týlu, řízení dopravy, obranné zpravodajství a vojenskou vládu (administrativu). Jesliže by to situace vyžadovala, jednotek PS a VS by mohlo být také použito jako bojových jednotek.

10. Pohraniční stráž

Nynější PS byla zorganizována jako samostatná složka pod bývalým ministerstvem národní bezpečnosti v květnu 1950. Úkol Pohraniční stráže je "chránit pracující třídy před vlivem Západu a přerušit československé podzemní styky se zahraniční pomocí."

Před rokem 1950 byla hranice proti americké okupační zóně Německa hlídkovaná prapory bezpečnostní organizace známé jako Sbor národní bezpečnosti (SNB) a jednotkami armády. Množství sil použitých na této hranici bylo zvětšeno po zavedení PS. Další brigády byly postaveny na hranicích se západním Německem, Polskem a Rakouskem. Několik jednotek je na maďarské a sovětské hranici.

Nováčci pro PS nastupují do služby na začátku listopadu společně s nováčky pro jiné ozbrojené síly. Délka služby je něco málo přes 2 roky. Důstojníci se doplňují ze speciálních škol pro důstojníky PS. Základní pohraniční jednotka je brigáda asi s 2 000 muži a obyčejně čtyřmi prapory. Prapor na exponované hranici (on a sensitive border) je odpovědný za střežení úseku asi 15 až 25 kilometrů.

11. Vnitřní stráž

Vnitřní stráž je v mnoha směrech podobná Pohraniční stráž. Je však víc specializovaná, a tak méně vhodná pro normální pěchotní boj. VS byla založena r. 1952 a nahradila částí Sboru národní bezpečnosti (SNB). Základní operační jednotky VS jsou brigády, které jsou umístěny ve větších vnitrozemských městech, aby jejich jednotky mohly být pohotově rozmístěny do potenciálně nepokojných prostorů prakticky kdekoliv na území státu.

Příslušníci Vnitřní stráže jsou vybíráni z politicky nejspolehlivějších branců povolávaných každý rok. Nosí armádní stejnokroj, ale rozeznají se podle purpurové červených nárameníků a výložek na límci. Mají za úkol potlačit projevy odporu proti režimu a protivládní demonstrace.

Jednotky Vnitřní stráže střeží také exponované objekty včetně zbrojních závodů, mostů, uranových dolů, důležitých vládních budov a rovněž i vládních činitelů.

Vnitřní stráž je dobře vycvičena pro své zvláštní úkoly. Výcvik klade důraz na taktiku boje malých jednotek a boj ve městech. Jednotky jsou dobře vybaveny motorovými vozidly a mají také obrněná auta, tanky a rovněž i lehké dělostřelectvo.

IV. Výzbroj

12. Úvod

Československo má ze všech satelitních států nejvyšší kapacitu ve výrobě zbraní a vyrábí vojenský materiál všeho druhu. Některý je čistě sovětského vzoru, některý je jen poněkud modifikovanou verzí původního sovětského vzoru a některý je československé konstrukce.

Většina zbraní konstruovaných v Československu má stejnou ráži jako jim odpovídající sovětské zbraně; jen lehký 30 mm dvojhlavňový protiletadlový kanón, 32 ranový 130 mm dělostřelecký raketomet a pistole nemají stejnou ráži. Některé zbraně československého typu nemohou však používat sovětského střeliva stejné ráže. To platilo až donedávna o nové kategorii ručních zbraní, které jsou teď modifikovány tak, aby se v nich mohlo používat nového sovětského krátkého náboje a stále to ještě platí o dvou bezzákluzových protitankových kanónech. Výkon československých zbraní je jinak tak blízky odpovídajícím sovětským zbraním, že to vypadá, že byly konstruovány, aby vyhověly stejným vojenským požadavkům.

13. Motostřelecké vojsko (pěchota)

a. Všeobecně. Ruční zbraně Čs. lidové armády mají dobrou kvalitu. Skoro všechny pěchotní zbraně jsou domácí konstrukce a výroby s výjimkou těžkých kulometů sovětského typu. Německá výzbroj z druhé světové války, které se dříve v armádě standardně užívalo, byla prodána do zahraničí, dána do starého železa (scrapped) nebo určena jako záložní materiál, ačkoliv stále ještě část této výzbroje používají bezpečnostní sbory, tovární stráž a jiné polovojskové organizace.

b. Pistole. Standardní čs. služební pistole je 7,62 mm poloautomatická pistole vzor 52. Je to zbraň čs. konstrukce a výroby, která má některé charakteristické známky německých konstrukcí. Může používat čs. a sovětské střelivo pro pistole a samopaly. (Pistole funguje na principu zákluzu hlavně, je na 8 ran a počáteční rychlost je 396 metrů za vteřinu). Další čs. pistole 7,65 mm vzor 50 je domácí kopií německé pistole ráže 7,65 mm, vzor Walter PP. Je užívána armádními důstojníky a policejním personálem. (Zbraň se zakládá na principu zpětného tlaku plynů na dno nábojnice /blowback operated/ a je rovněž na 8 ran).

c. Samopaly. Standardní čs. samopal byl 7,62 mm vzor 50, který byl až na ráži prakticky identický s 9 mm vzorem 23 a 25, rovněž domácí konstrukce a výroby. Stejně jako do pistole vzor 52, do tohoto samopalu ráže 7,62 mm se používá sovětského střeliva vzor 30 s kulkou vzor P a čs. náboje vzor 48.

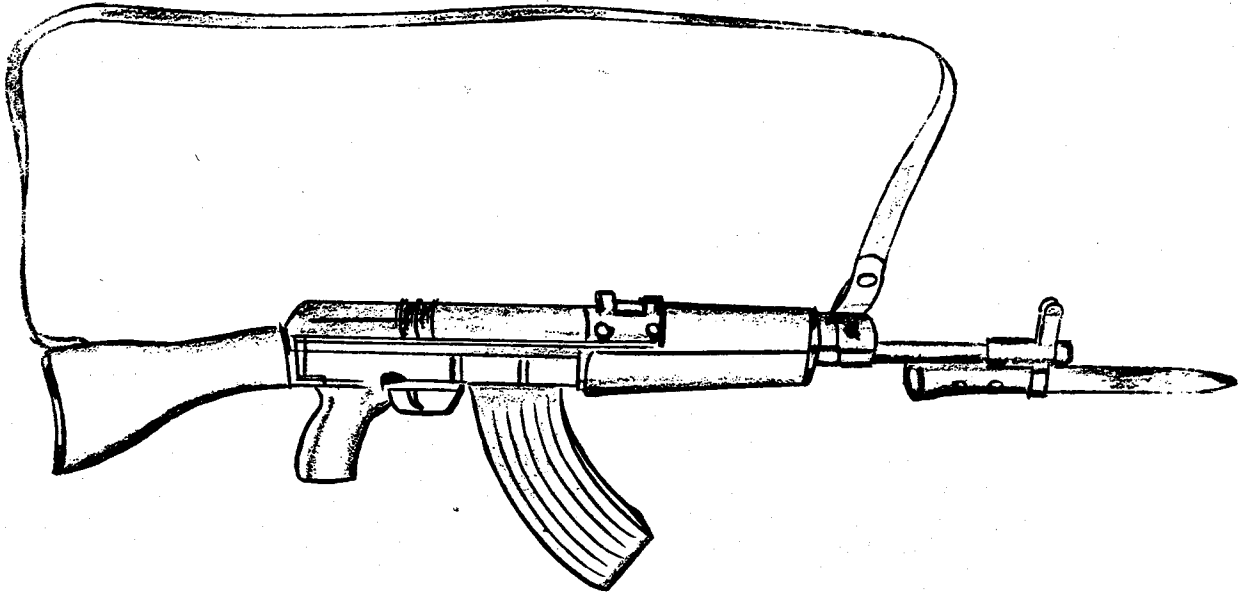
d. Pušky. Samonabíjecí neboli poloautomatická puška ráže 7,62 mm vzor 52 byla standardní puškou v armádě. Byla to moderní zbraň, která nahradila pušky opakovačky (bolt action rifles). Byla konstruována pro čs. střelivo 7,62 mm vzor 52, ale později byla modifikována pro nové sovětské střelivo ráže 7,62 mm. Sovětské odstřelovačské pušky ráže 7,62 mm vzor 91/30 jsou pořád ještě standardní zbraní pro odstřelovače.

Roku 1958 zavedlo Československo novou pušku vzor 58P (assault rifle) které se někdy říká "samopal", aby nahradila všechny starší pušky a samopaly. Je to vzduchem chlazená ruční zbraň založená na principu tlaku plynu na píst, má zásobník a je určena pro poloautomatickou a automatickou střelbu. Puška má nábojovou komoru konstruovanou pro čs. střelivo ráže 7,62 mm vzor 57, které je čs. ekvivalentem sovětského náboje vzor 43. Svým vzhledem je velmi podobná sovětské pušce Kalašnikov (AK). Puška se vyrábí ve dvou typech, se sklápěcí pažbou vzor 58S a s dřevěnou pažbou vzor 58P.

Charakteristické vlastnosti:

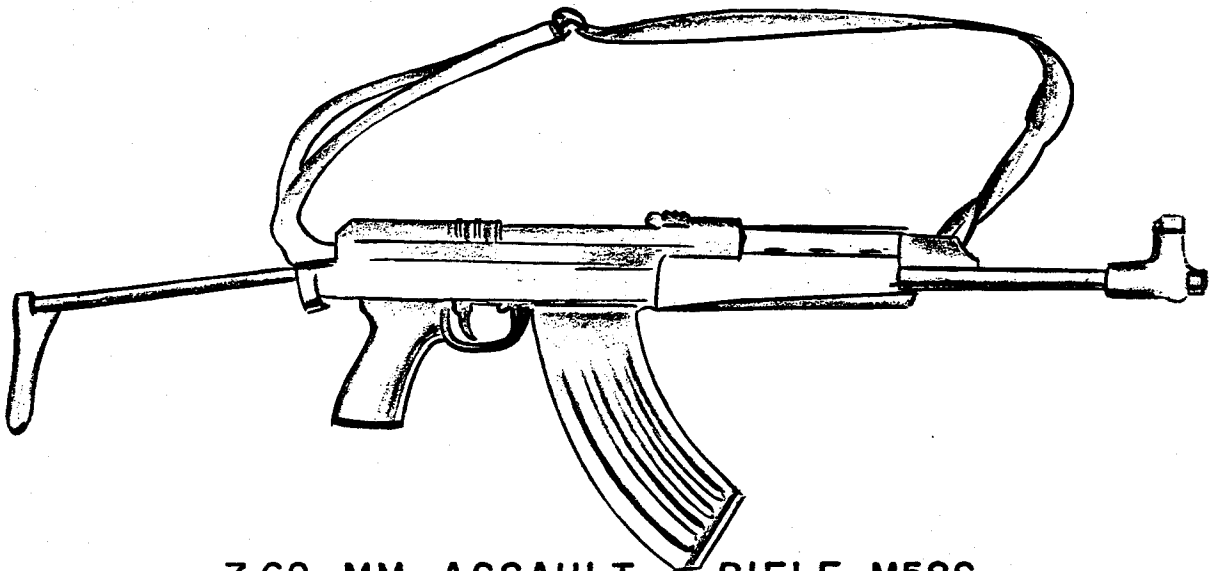
Ráže	7,62 mm	0,30 in
Funkce	tlak plynu (plynová komora)	
Celková délka - s rozloženou pažbou	840 mm	33.1 in
- se složenou pažbou	732 mm	24.9 in
Váha - s plným zásobníkem	3,96 kg	8lbs 12ozs
- bez zásobníku	2,94 kg	6lbs 8ozs
Teoretická maximální rychlost střelby neboli kadence (cyclic rate of fire)	800-1000 ran/min	
Praktická kadence	80-100 ran/min	
Druh střelby	automatická nebo polo- automatická	
Střelivo	čs. 7,62 mm vzor 57	
Kapacita zásobníku	30 ran	
Počáteční rychlost	719 m/s	2360 fs
Účinný dostřel	400 m	440 yds

7.62 MM ASSAULT RIFLE M58P

Puška

7.62 MM ASSAULT RIFLE M58S

Puška

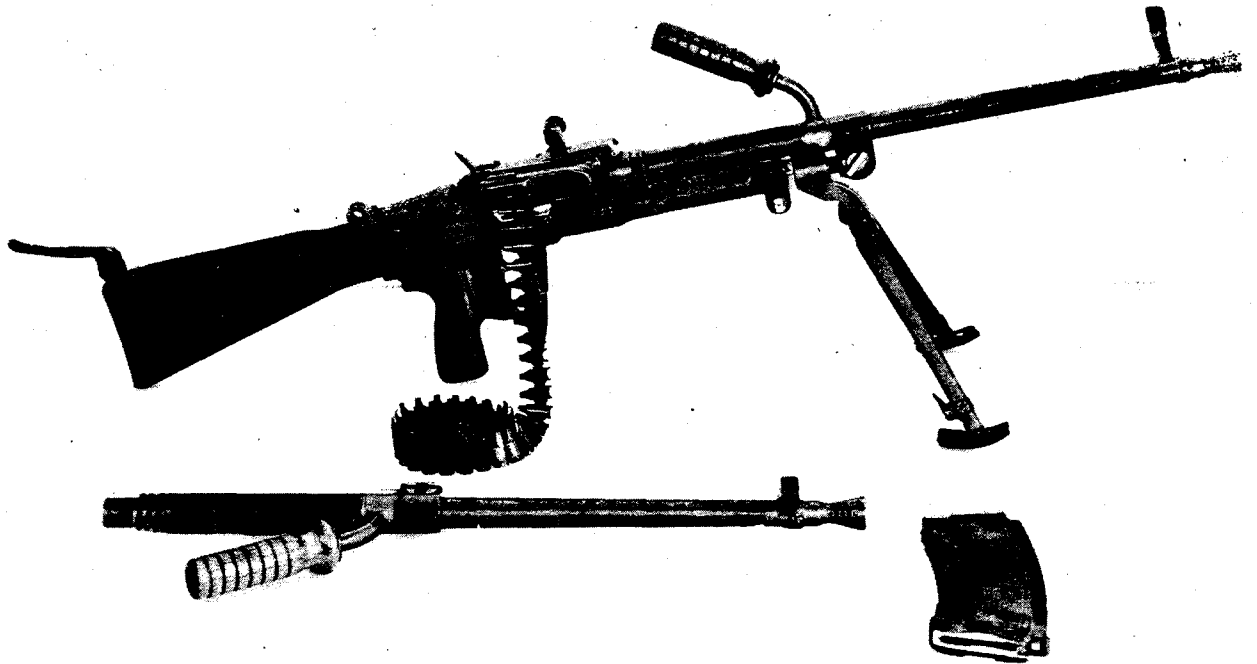

Figure 44. Czechoslovak 7.62-mm Light Machinegun Model 52.

Lehký kulomet

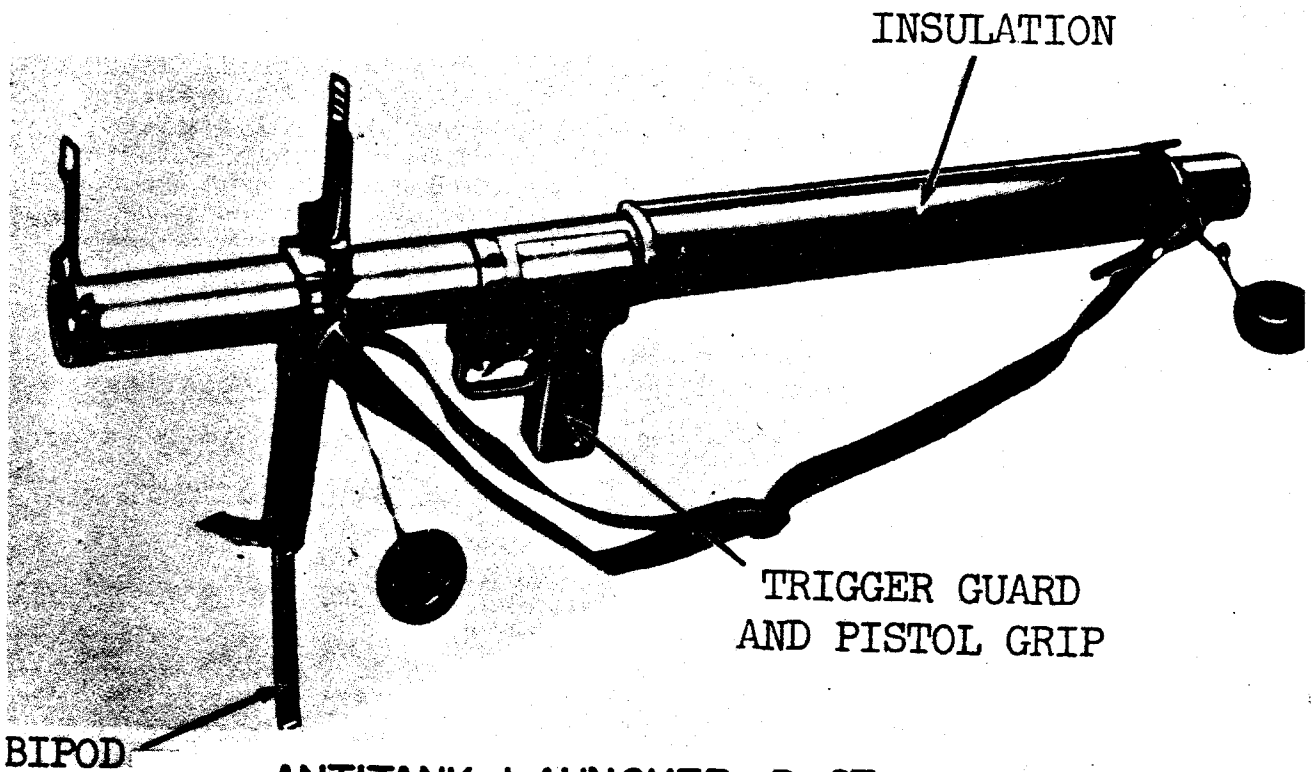
e. Kulometry. Kulomet vzor 52/57 je standardní československý lehký kulomet. Jeho střelivo je čs. verze krátkého sovětského náboje bez obruby vzor 43. Po stránce mechanické je to stejná zbraň jako vzor 52, který byl dříve standardní. Náboj vzor 52 je čs. konstrukce a má delší nábojnici než vzor 43.

Lehké kulometry vzor 52 a 52/57 jsou dalším stupněm vývoje dřívějších kulometů ZB-26 a ZB-30. Navenek vypadají jako britský BREN. Zajímavé je použití spouště pro volbu druhu střelby; to bylo převzato z německého kulometu vzor MG 34. Horní polovina je pro poloautomatickou a spodní polovina pro automatickou střelbu. Kulomet je natažen (cocked) tahem napínací páky dozadu. Má hlavěň, která se dá rychle vyměnit. Je také zajímavé, že pro kulometry vzor 52 a 52/57 se může užívat buď nábojového pásu nebo krabicevého zásobníku, aniž by bylo třeba vyměnit jakékoliv části.

Charakteristické vlastnosti lehkého kulometu vzor 52 a 52/57:

Ráže	7,62 mm -	0,30 in
Funkce	tlak plynu (plynová komora), automatická a poloautomatická střelba	
Celková délka	1040 mm	41 in.
Délka hlavěně	540 mm	21.3 in
Váha bez zásobníku	8 kg	17.6 lb
Maximální kadence	1140 ran/min	
Praktická kadence - s pásem	300 ran/min	
- se zásobníkem	125 ran/min	
Střelivo pro kulomet -vzor 52	čs. vzor 52	
- vzor 52/57	sovětské vzor 43 nebo čs.vzor 57	
Kapacita zásobníku	25 ran	
Počáteční rychlost	747 m/s	2450 fs
Účinný dostřel	800 m	880 yd

Běžně užívaný těžký kulomet je sovětský kulomet ráže 7,62 mm typu Gorjunov SG-43, který se vyrábí také v Československu. Sovětského velkorážného kulometu ráže 12,7 mm vzor DŠK 38/46 a jeho čtyřkulometové verze (quadruple-mount version) vyráběné v Československu se užívá pro obranu proti nízko letícím letadlům.

BIPOD

INSULATION

TRIGGER GUARD
AND PISTOL GRIP

ANTITANK LAUNCHER P-27
"Pancéřovka"

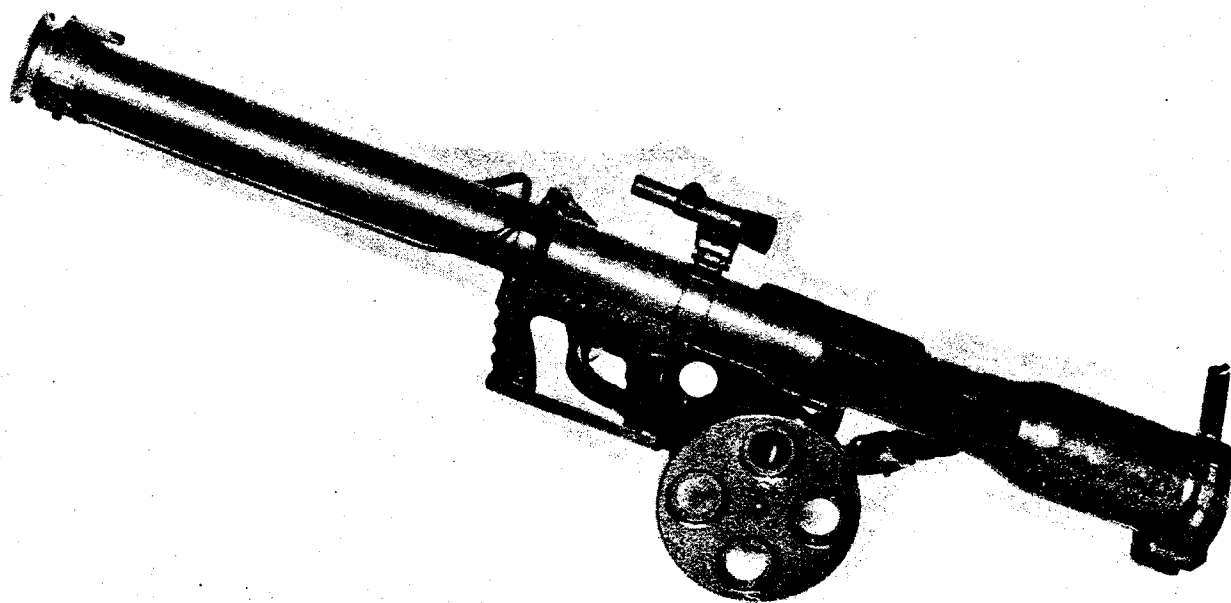
666

f. Pěchotní protitankové zbraně. Československá armáda má několik bezzákluzových protitankových zbraní domácího vzoru. Některých z nich je také používáno armádami a bezpečnostními sbory ostatních sovětských satelitů. Dále některé čs. bezzákluzové zbraně se vyvážejí do zemí mimo sovětský blok.

Čs. protitankovou zbraní družstva je pancéřovka (P-27), která je podobná sovětské RPG-2. Další větší je 82 mm bezzákluzový kanón tarasnice (T-21), která plní stejnou roli v čs. silách jako B-10 v sovětské armádě. (B-10 je 82 mm zbraň s hladkou hlavní určená pro užití u praporu a v mnoha směrech je to ekvivalent amerického 75 mm bezzákluzového kanónu. Nejtěžší sovětskou bezzákluzovou protitankovou zbraní je typ B-11. Má hladkou hlaveň, ráží 107 mm a plní podobnou roli jako americký bezzákluzový kanón ráže 106 mm). I když je mnohem pohyblivější, - dá se odpalovat z ramene - tarasnice má omezenější dostřel než sovětská B-10. Nejnovější 82 mm kanón vzor 59 s dlouhou hlavní je mnohem modernější zbraň, která má také zástřelnou pušku (spotting rifle). Tento kanón je buď tažen nebo je namontován na terénním voze GAZ-69.

Pancéřovka P-27:

Pancéřovka je lehká bezzákluzová protitanková zbraň, která se odpaluje z ramene a střílí kumulativní neboli průpalné střely opatřené křidélky k stabilizaci střely za letu. Pancéřovka je tak trochu podobná válečnému panzerfaustu a je nyníšším ekvivalentem sovětské RPG-2. Zbraň ani střelivo nejsou však vyměnitelné se sovětskými. Dvojnožka a velmi nápadná mířidla odlišují P-27 od RPG-2. Střelivo P-27 je také jiné a má větší a tupější hlavu s menším výčnělkem, kdežto sovětský náboj má hlavu dlouhou a špičatou.

82mm RECOILLESS GUN T-21
"Tarasnice"

668

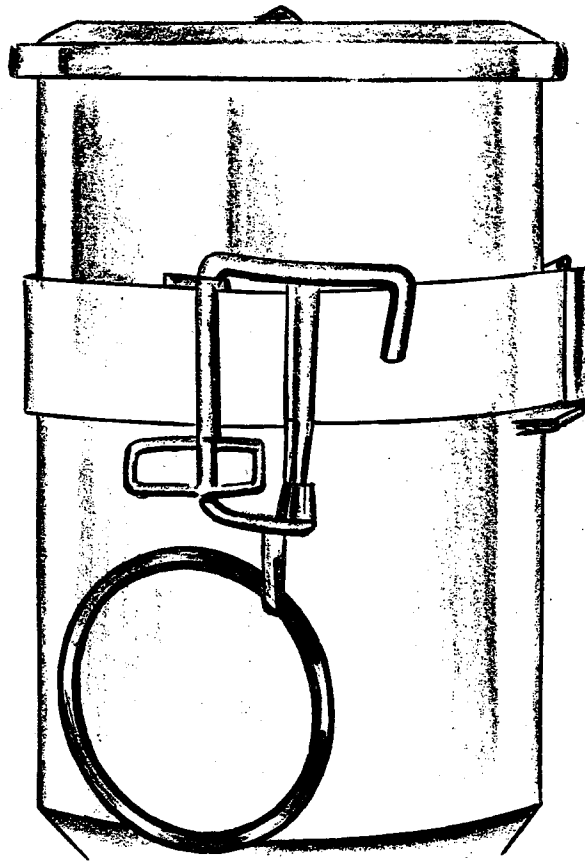
Charakteristické vlastnosti:

Ráže hlavně	45 mm -	1.8 in
Průměr hlavice střely	120 mm	4.7 in
Způsob nabíjení	ručně do ústí hlavně	
Funkce	bezzákluzová zbraň	
Délka hlavně	1 030 mm	42 in
Váha zbraně	6,4 kg	14.1 lb
Váha střely	3,3 kg	7.28 lb
Počáteční rychlost	140 m/s	559 fs
Účinný dostřel:		
na personál	150 m	165 yd
na stojící obrněná vozidla	100 m	110 yd
na pohybující se obrněná vozidla	73 m	80 yd
Střelivo	tříštivé proti- tankové (HEAT)	
Průbojnost při kolmém nárazu	170 až 250 mm	6.7 to 9.8 in

Tarasnice T-21:

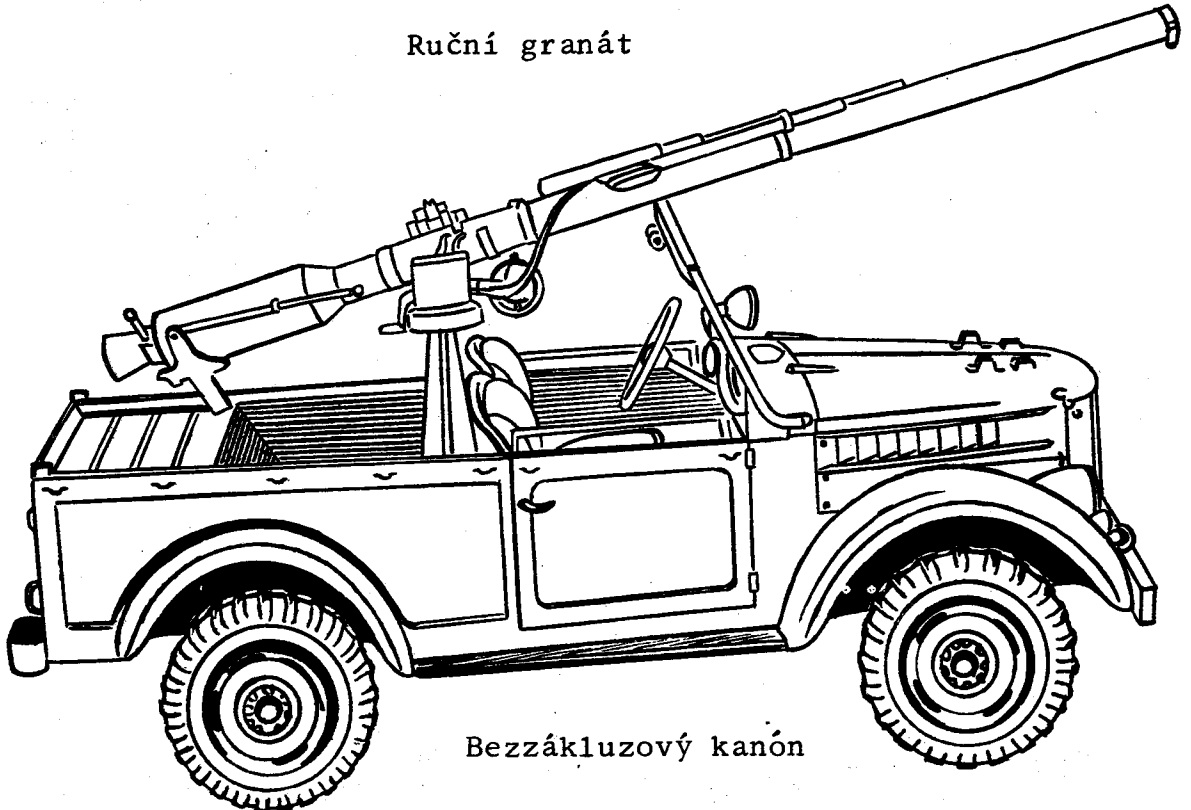
Tarasnice je elektricky odpalovaná zbraň s hladkou hlavní určená pro stejné taktické použití jako je americký 3,5 palcový (inčový) raketomet (bazooka). Tarasnice je však bezzákluzový kanón podobný ve své funkci sovětským bezzákluzovým kanónům. Tarasnice může střílet buď ze země z lehkého dvoukolového podvozku nebo z ramene.

Protože závěr (breechblock) nemá vytahovač (extractor), prázdná nábojnice musí být buď vytřesena (shaken out) anebo ještě častěji vytažena nabíječem s použitím asbestové rukavice. Střelivo se podobá minometnému střelivu (mině) a má dírkovanou nábojku připojenou k zadní části křidélek (of the fins).

HAND GRENADE RG 4

Ruční granát

Bezzákluzový kanón

**82 MM RECOILLESS GUN M59
ON GAZ-69**

Charakteristické vlastnosti:

Ráže	82 mm	3.2 in
Funkce (method of operation)	bezzákluzová zbraň	
Délka hlavně	1473 mm	58 in
Váha - s podvozkem	20 kg	44 lb
- bez podvozku	17,3 kg	38 lb
Kadence	4 až 6 ran/min	
Počáteční rychlost	267 m/s	875 fs
Účinný dostřel na stojící cíl	457 m	500 yd
na pohybující se cíl	274 m	300 yd
Váha tříštivého protitankového granátu	2,13 kg	4.7 lb
Průbojnost pancíře při kolmém nárazu	228 mm	9 in

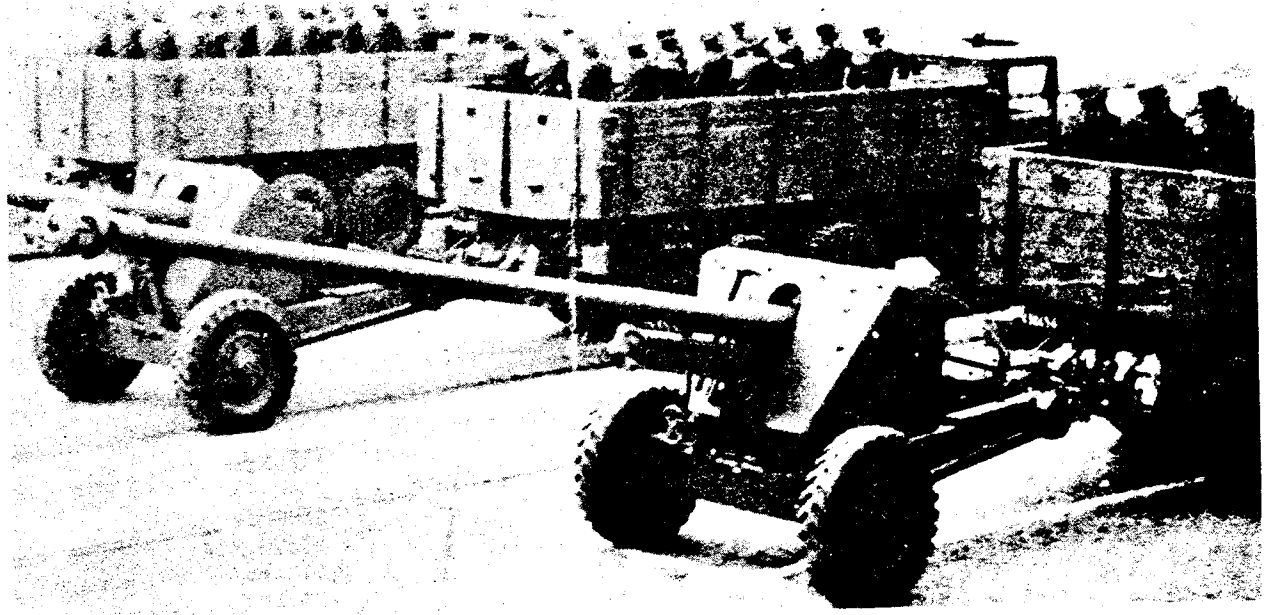
Bezzákluzový kanón

Vzor 59, ráže 82 mm, namontovaný na voze GAZ-69.

g. Ruční granáty. Československo vyrábí ruční granáty jak domácího, tak sovětského typu. Jedním z domácích je typ JEDLIČKA neboli RG-4. Jeho účinek je závislý jak na tříštivém účinku (blast), tak na trhacím účinku (fragmentation) lehkých střepin. Při použití jako obranný granát přidává se k němu trhací plášť (fragmentation jacket). Dva sovětské ruční granáty jsou také v běžném používání, RG-42 útočný a F-1 obranný. Oba se vyrábějí v Československu.

Ruční granát RG-4

Útočný ruční granát RG-4 je zlepšenou verzí dřívějšího typu RG-34. Liší se od něho tím, že tělo granátu nemá hluboké rýhy a má jinak umístěnou odjišťovací pásku (arming tape). RG-4 stejně jako RG-34 má nárazový zapalovač častěji než zapalovač se zpožděním. Jak už bylo řečeno, může být přeměněn v obranný ruční granát přidáním trhacího pláště.

100mm FIELD GUN M53

Polní kanón

Charakteristické vlastnosti:

Váha se zapalovačem:		
- s trhacím pláštěm	500 g	1.1 lb
- bez trhacího pláště	320 g	0.7 lb
Délka	84 mm	3.3 in
Průměr	55 mm	2.1 in
Váha tříštivé náplně (HE filler)	105 g	3.7 oz
Materiál těla granátu	ocelový plech (sheet steel)	
Druh zapalovače	nárazový	
Účinný poloměr střepin:		
- bez pláště	13 m	14 yd
- s pláštěm	25 m	27 yd

h. Minomety. V Československu se vyráběly jenom dva typy minometů domácí konstrukce, 82 mm a 120 mm, ale už se více nevyrábějí. Další minomety jsou německý 81 mm vzor 34 a 120 mm vzor 42 a sovětské 82 mm vzor 41 a 37, 107 mm vzor 38 horský, 120 mm vzor 43 a 38 a 160 mm vzor 43. Sověty mají dále 240 mm minomet. 160 a 240 mm minomety mají závěr, a tedy se nenabíjejí zepředu jako ostatní menší minomety.

81 a 82 mm minomety mohou střílet sovětské a čs. střelivo, ale také i americké (U.S.), francouzské a německé 81 mm miny.

14. Dělostřelectvo

a. Všeobecně. Všechny dělostřelecké zbraně v čs. armádě mají standardní sovětskou ráži až na 30 mm PL kanón a 130 mm polní raketomet. Většina jich je sovětské konstrukce. Polní kanón ráže 85 mm vzor 52 a 100 mm polní kanón vzor 53 jsou zřetelně domácí konstrukce. Má se za to, že čs. 85 mm PL kanón je modifikovanou verzí sovětského 85 mm kanónu vzor 44, zatímco čs. 30 mm PL dvouhlavňový kanón vzor 53 a 130 mm polní raketomet jsou čs. konstrukce a výroby. Některá děla sovětského vzoru ráže 122 mm a 152 mm se vyrábějí v Československu podle sovětských plánů. Československé a sovětské dělostřelecké střelivo je vyměnitelné až na střelivo pro čs. 30 mm PL kanón a pro 130 mm dělostřelecký raketomet, které nemají žádný sovětský ekvivalent.

b. Polní dělostřelectvo. Sovětský 76 mm polní kanón vzor 42 je nahrazován čs. 85 mm polním kanónem vzor 52 jakožto základním lehkým polním dělem. Mimodivizní dělostřelecké jednotky dostávají stále více československých 100 mm polních kanónů vzor 53. Obě tato děla mají dvoje užití s dobrým protitankovým výkonem stejně jako je tomu u jejich sovětských ekvivalentů. Hlavní dělostřelecké zbraně

střední ráže zahrnují německou 150 mm houfnici S.F.H. převrtanou na 152 mm a přejmenovanou na vzor 18/46, dále sovětskou 122 mm houfnici vzor 38 a kanón vzor 31/37 a sovětskou 152 mm kanónovou houfnici vzor 37.

c. Protitankové dělostřelectvo. Hlavními protitankovými zbraněmi v čs. armádě jsou čs. kanóny s dvojitým užitím (dual-purpose) vzor 52 ráže 85 mm a vzor 53 ráže 100 mm. U motostřeleckých jednotek je hodně 57 mm PT kanónů vzor 43 sovětského typu, ale jejich účinnost proti moderním tankům je omezená. Starší sovětské 45 mm PT kanóny nejsou už vidět a byly asi vyřazeny.

d. Protiletadlové dělostřelectvo. Nejpočetnější protitankové dělostřelecké zbraně jsou sovětský 37 mm kanón vzor 39 a čs. 85 mm kanón. Sovětský kanón je však rychle nahrazován jiným sovětským kanónem ráže 57 mm vzor S-60. Stejně tak moderní sovětský 100 mm kanón, vzor KS-19 je víc vidět a nahradí 85 mm kanón. Rychlopalný dvojhlavňový 30 mm protiletadlový kanón byl nedávno zaveden pro taktické použití v poli.

e. Dělostřelecký raketomet. Dělostřelecký 130 mm raketomet čs. konstrukce a výroby vzor 51, někdy nazývaný RM-130, má čtyři řady raketnic po osmi kusech namontované do krabicového bloku. Raketa je rotační a nedá se vyměnit žádnou sovětskou. Raketomet je obvykle namontován na čs. nákladním voze Praga V3S (6x6), ale v Rumunsku je namontovaný na sovětském voze ZIL-151.

Charakteristické vlastnosti.

Ráže	130 mm	-	5.1 in
Počet raket	32		
Celková váha, raketomet s vozidlem			
a s 66 raketami	8510 kg		18760 lb
Náměr	50°		
Odměr (traverse)	240°		
Maximální rychlost rakety	410 m/s		1345 fs
Maximální dostřel rakety	8200 m		8970 yd
Váha rakety:	24,2 kg		53.95 lb
s tříštivou náplní (HE)			
Čas potřebný k znovunabití	2 min		

694

130mm ROCKET LAUNCHER (32-rd) M51

Dělostřelecký raketomet

MEDIUM TANK T-54 A

272

Střední tank

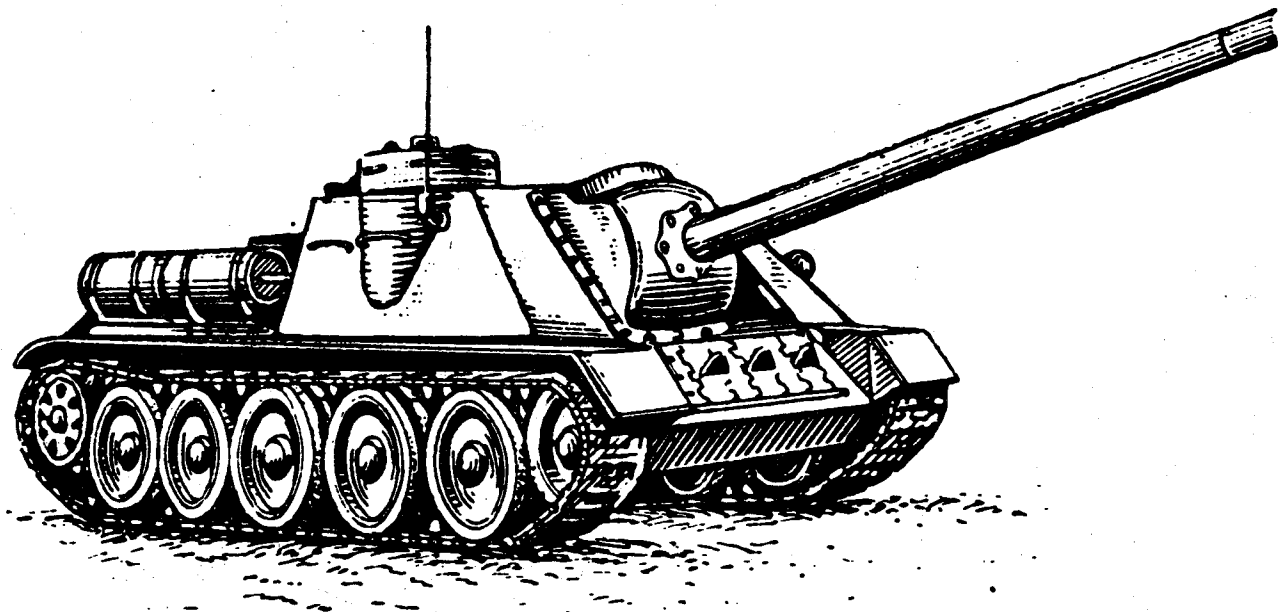
15. Tankové vojsko

a. Tanky. Československá verze sovětského středního tanku, T-54 je standardním tankem v armádě. Je to velmi účinná moderní zbraň s 100 mm kanónem. Tento tank postupně nahrazuje v Československu vyráběné T-34, které mají 85 mm kanón a jichž značný počet je ještě v používání. V Československu mají jenom málo těžkých tanků (sovětské serie JS) a žádné se v Československu nevyrábějí. Užívají se hlavně k seznamovacímu výcviku.

Střední tank T-54A

Váha	36 t	-	40 short tons
Délka	9 m		28 ft 6 in
Šířka	3,27 m		10 ft 9 in
Výška	2,4 m		7 ft 11 in
Šířka pásů	0,58 m		22.8 in
Osádka	4		
Motor	512 k	12 Diesel	
Rychlost	48 km/h		30 mph
Akční rádius:			
- bez přídavných palivových nádrží	400 km		250 miles
- s 2 přídavnými palivovými nádržemi	672 km		420 miles
Hlavní výzbroj	100 mm kanón		
Počáteční rychlost pro střelivo:			
- průbojné (HVAP)	1000 m/s		3281 fs
- tříštivoprůbojné (APHE)	920 m/s		3017 fs
Průbojnost pancíře (APHE)	172 mm při kolmém nárazu na 100 m		
Vedlejší výzbroj			
	- jeden velkorážní PL kulomet 12,7 mm vzor 1938/46 DŠk		
	- jeden koaxiální kulomet (spřažený s dělem) ráže 7,62mm vzor SGMT		
	- jeden pevný kulomet 7,62 mm vzor SGMT		

Střední tank T-54A je ve výzbroji asi od r. 1956. Liší se od základního tanku T-54 hlavně tím, že má při ústí 100 mm kanónu odsavač plynů (bore evacuator). Značný počet těchto tanků má infrapřístroj pro vidění v noci neboli noktovizor a zařízení pro odminovače (mine-clearing rollers).

ASSAULT GUN SU-100

Samohybné dělo
(samochodka)

b. Samohybná děla. Nejužívanější samohybné dělo ("samochodka") v čs. armádě je sovětské SU-100. Těchto děl se vyrábělo v Československu až do r. 1956 značné množství. Není známek, že by se tato děla v ČSSR vyráběla i dále. Mají tam však hodně jiných typů sovětských samohybných děl včetně typu SU-85 a JSU-152 a dále lehce obrněné doprovodné dělo SU-76.

c. Obrněné transportéry. Menší množství transportérů sovětského typu bylo hlášeno v čs. armádě, některé možná i čs. výroby.

V. Výstroj

16. Dopravní prostředky

Československo je ze všech satelitních států největší výrobce nákladních aut a jiných motorových vozidel. Vozidla s náhonem na víc než dvě kola jsou od 1 1/2 tuny až do 13 tun a jsou konstruována jak pro použití na silnicích, tak i v terénu. Všechna běžná vozidla používaná v čs. armádě se vyrábějí v Československu až na sovětský 1/2 tunový "jeep" GAZ-69. Různá speciální vozidla včetně kolových a pásových obojživelných vozidel jsou sovětské výroby.

Standardní lehký nákladní vůz je sovětský GAZ-69. Obojživelný lehký vůz ("jeep") GAZ-69 a velitelský a průzkumný vůz GAZ-69A jsou rovněž ve všeobecném užívání. Sovětské vozy nahradily před několika lety Škodovkou vyráběné lehké vozy ("jeepy") a jejich obojživelné ekvivalenty, jejichž výroba byla zastavena. V Československu vyráběná Tatra 805 je 1 1/2 t nákladní vůz, který výborně překonává překážky a příkopy. Užívá se ho jako lehkého nákladního vozu a pro dopravu osob. S jinou karoserií slouží jako ambulance, krytý dodávkový vůz nebo velitelský vůz.

Standardní 5 1/2 tunový nákladní vůz je Praga V3S. Má vynikající vlastnosti a může být modifikován pro dopravu nákladů a osob, odpadků, jako benzínový vůz, spojovací nebo dílenský vůz nebo raketometný transportér.

Standardní 11 tunovým nákladním vozem byla od r. 1949 Tatra 111. Osvědčila se jako spolehlivý těžký vůz vhodný pro různé účely. Tatra 111 byla nahrazena v letech 1959 a 1960 dvěma novějšími nákladními auty - 7 1/2 t. Tatrou 137 a 13 t. Tatrou 138. Existuje taky traktorová verze Tatry 111

s těžkými koly pojmenovaná Tatra 141. Má navíc další redukce rychlostí (převodů) a může táhnout po silnicích náklady přes 100 tun.

17. Spojovací materiál

Různovodný spojovací materiál, který měla čs. armáda k dispozici po válce byl nahrazen moderními sovětskými a čs. spojovacími prostředky doplněnými kvalitní rádiovou technikou z východního Německa. Domácí výroba v národním podniku Tesla a jinde stále vzrůstá a Československo má velký potenciál pro výrobu kvalitní telekomunikační výstroje.

18. Ženíjní materiál

Československá armáda má značné množství ženíjního materiálu všech hlavních kategorií. Počty jsou dostatečné pro běžnou potřebu a je vycvičeno dostatek personálu k obsluze a udržování tohoto materiálu. Domácí produkce stačí doplňovat další armádní potřeby. Prakticky jedinou importovanou ženíjní výstrojí, kterou užívá armáda, jsou fotogrametrické a přesné zeměměřičské přístroje z východního Německa. Československo vyrábí dostatek následujícího materiálu pro vývoz: materiál pro ničení a minování, mostní materiál a výbušniny. Má se za to, že armáda má také jisté množství infrapřístrojů domácí výroby.

19. Chemický materiál

Československé chemické zbraně jsou snůškou válečných a poválečných vzorů československé, sovětské a německé konstrukce. Německý materiál, který kdysi tvořil hlavní část chemických zásob, je rychle nahrazován předměty domácí výroby čs. a sovětského vzoru a částečně i dovozem z SSSR. Čs. armáda není ještě dosud dostatečně vybavená, aby mohla provádět ofenzivní chemické akce, ale je poměrně dobře zásobená ochranným materiálem. Kvalita chemického vybavení, které je teď k dispozici, je dobrá a další výroba vysoko-kvalitního materiálu v Československu ještě zvýší dosavadní úroveň.

20. Zdravotnický materiál

Československo má výhodnou zdravotnickou situaci ve srovnání se svými východoevropskými sousedy. Zdravotnický materiál má dobrou kvalitu a je ho dost jak pro potřeby státu, tak i pro nějaký ten export. Československo vyrábí

rentgenové lampy a i jiné předměty zdravotnické výstroje.
Také tam vyrábějí farmaceutické a biologické látky.
V Československu mají rozsáhlou síť nemocnic, které
poskytují obyvatelstvu účinnou nemocniční péči.

Státy Varšavské smlouvy